

Тау Хь.Т., ХьутІэжь З.А.

**ФУНКЦИОНАЛЬНЭ
СТИЛИСТИКЭ**

НАЛШЫК 2005

УДК 80
ББК 81.07
Х-98

Рецензентыр:

кандидат филологических наук,
зав. отделом кабардинского языка
кабардино-балкарского института
гуманитарных исследований
Б.Ч. Бижоев

Тау Хь.Т., ХьутIэжь З.А.

Х 98. Функциональнэ стилистикэ. – Налшык: Къэб-Балъкъ. Ун-т, 2005.
– 44 нап.

Мы лэжыгыгъэр зыхуэунэтIар къэбэрдей-шэрджэсыбзэм и практическэ стилистикэмкIэ студентхэм я шIэныгъэхэр хэгъэхъуэнырщ, бзэм и егъэдж-дакIуэ хъунухэм, бзэ шIэныгъэр адэкIэ зыгъэкIуэтэнухэм бзэ Iэмалхэм я къэгъэсэбпыкIэм стилистикэ бгъэдыхъэкIэ хуалэу егъэсэнырщ. Практическэ стилистикэм ехьэлIа лэжыгыгъэхэр сэбэп хъунущ студентхэм бзэр зыхашIэу, къабзэу ирипсальэу, псалъэкIэ пэжым, псалъэкIэ дахэм ирителъхъэу гъэсэнымкIэ.

УДК 80
ББК 81.07

© Къэбэрдей-балъкъэр
Къэрал университет, 2005

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
ФЕДЕРАЛЬНОЕ АГЕНТСТВО ПО ОБРАЗОВАНИЮ
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

Таов Х.Т., Хутежев З.Г.

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СТИЛИСТИКА

НАЛЬЧИК 2005

УДК 80
ББК 81.07
Х-98

Рецензент:

кандидат филологических наук,
зав. отделом кабардинского языка
кабардино-балкарского института
гуманитарных исследований
Б.Ч. Бижоев

Таов Х.Т., Хутежев З.Г.

Х 98. Функциональная стилистика. – Нальчик: Каб.-Балк. ун-т, 2005. – 44 с.

Учебное пособие предназначено будущим учителям кабардинского языка и литературы. Оно подчинено цели научить стилистическому подходу к использованию речевых средств.

Сборник заданий по стилистике кабардино-черкесского языка поможет выработать у начинающих филологов лингвистическое чутье, умение излагать мысли в правильной форме.

Рекомендовано РИС университета

УДК 80
ББК 81.07

© Кабардино-Балкарский
государственный университет, 2005

Хэыгыгэгуазэ

Къэбэрдей-шэрджэсыбзэм и стилистикэр бзэщлэныгэм и нэхь машлэу джа ыхьэхэм яшыщ. Езы «стилистикэ» терминыр къэгъэсэбэпын зэрышлэдзэрэ куэд дьдэ шлакым, XIX ллэшгыгуэхэм и пэхэрщ.

Дэтхэнэ бзэми стиль и лъэныкъуэклэ зиужьын папшлэ ар цыхухэм сферэ куэдым къышагъэсэбэпу шытын хуейш. Апхуэдэ къэгъэсэбэпыклэ зыубгъуа къэбэрдей-шэрджэсыбзэм куэдрэ игъуэтакым. 1994 гэм абы госу-дарственнэ бзэм и статусыр къраташ, ауэ еджаплэхэми, къэрал луэху шлаплэхэми къагъэсэбэпыр нэхьыбэу урысыбзэщ. Абы къыхэкклэ къэбэрдей-шэрджэсыбзэм и функционалынэ стильхэм, лсом хуэмыдэу научнэм, офици-ально-деловойм нэхь хуэму зеужь.

Къэбэрдэй-шэрджэсыбзэм бзэм и лэмалхэр стиль и лъэныкъуэклэ къэгъэсэбэпа зэрыхуэ шлыклэхэр шызэлкырыхэ лэжыгыгэхэр машлэщ. Ауэ шэч хэлъкым, дэтхэнэ бзэми хуэдэу, къэбэрдей-шэрджэсыбзэр еплэклуэн папшлэ, бзэ лэмалхэр стиль и лъэныкъуэклэ къэгъэсэбэпа зэрыхуэр абы ирипсалтэхэм, лсом хуэмыдэу егъэджаклуэхэм куууэ яшлэн хуейш.

«Къэбэрдей-шэрджэсыбзэм и практическэ стилистикэ» курсым, еджаклэхэр цыгуазэ зыхуэхъуа теоретическэ материалхэр пэжу къагъэсэбэпу егъэсэнным хуэунэтлаш мы сборникым шызэхуэхъэса лэжыгыгэхэр.

Къэбэрдей-шэрджэсыбзэм и стилистикэм и теориэм зыужыныгыгэхуэ игъуэтауэ зэрышмыгтым къыхэкклэ бзэм и стилистическэ лэмалхэр практическэ лэжыгыгэхэмклэ зэлкырахыным мыхьэнэшхуэ илэщ бзэр зыдж студентхэм папшлэ. Мы лэжыгыгэхэр сэбэл хуэхъунуш абыхэм я бзэр шэрыуэ, гэхуа хъунымклэ. Шэч хэлъкым, бзэр зыдж дэтхэнэми апхуэдэ шлэныгэ бгъэдэлгын зэрыхуейм.

Лэжыгыгэхэр ыхьыцу зэхэтш. Ялэ ыхьэм шызыхуэхъэсащ лексическэ стилистикэмклэ лэжыгыгэхэр. Етлуанэ ыхьэм къышыхъа лэжыгыгэхэр зытеу-ухуар грамматическэ стилистикэрщ. Стилистическэ синтаксисымклэ лэжыг-гэхэр ещанэ ыхьэм къышыхъащ.

Мы сборникым ит лэжыгыгэхэр хуэунэтлаш нэхьыбэрэ къэспэлъыныгэм стилистическэ шыуагэ зыхашыхь материалыр зэхуэхъэсыным. Лекси-кэм, морфологиэм, синтаксисым и лэмалхэм я стилистическэ вариантхэр налуэу студентхэм я пащхьэ илгъауэ, къэспэлъыныгэм къэзэгъыр абыхэм къыхегэхыным.

Лэжыгыгэхэм гъусэ хуэтшлэш къэбэрдей-шэрджэсыбзэм и стилисти-кэмклэ зи шлэныгэм нэхь куууэ зезыгъэубгъунухэм папшлэ творческэ бгъэдыхьэкклэ зэлкырыхын хуей темэхэмрэ, стилистикэм ехьэллэ упшлэхэр нэхь куууэ зэлкырыхэ шыхъуа литературэмрэ.

Функциональнэ стилхэр

«Стилистикэ» терминыр къыгъэсэбпын зырыщадзэрэ куэд дызэ шлакым, XIX лэщыгъуэм и пэхэрщ. Иджыри къыздэсым стилистикэ терминым къыккымрэ къыгъэзлабгъуэмрэ тэмзү зэхэгъэклэ хуакым. Нэсү зэхэгъэклэакым стилистикэ предметым хуыбздэхэмрэ, абы бгъэдэмышхэ уыщдэхэмрэ. Ауэ, шэч хэмылыу, жыплэ хуынуу, стилистикэм нэхъ уыплэ ин щаубыд мы уыщдэхэм: бзэ стилихэм я теориер, лексическэ синонимхэмрэ грамматическэ синонимхэмрэ, къэпсэлъыныгъэм выразительнэ шытыклэ езыт бзэ зэмалхэр, нэгъуэушхэри.

Стилистикэр бзэ щэныгьэлхэм 1ыхьшү ягуэшыр.

Япэ ыхэм едж бэм и стилистикэр. Абы хеубыдэ функциональнэ стил-хэм я кыхыгэшхэхулыклэхэр, дотхэнэ функциональнэ стилми и шытыклэхэр эпкэрыхыныр, абы я ээхушытыклэхэм кэлгыптыныр абы хеубыдэ.

Етіуанэ ыххэр теухуаш речым и стилистикэм. Абы хохэ тхыбзмэрэ жьэры/уатэбзмэрэ я щытыклэр къэхутэныр, жанр зэмылзужыгъуэхэм (лекцэ, консультацэ, доклад, беседэ, нэгъуэщ(хэри) стилистическэ гъэпсыклэ игъуэтхэм кІэзлыплтыныр.

Ешанэ Үыхээр теухуаш художественнэ тхыгэхэм я стилым. Мыбы шадж художественнэ тхыгэм и стилистическэ шытыклэхэр, тхактуэхэм я стилхэр, литературэм и ухуэклэ псом я стилир.

Функциональнэ стиль терминьр куудым кыагэсэбэл стиль псалъэм и синоним мыхээнэм тету. Стилу кыахагэзшэхуки публицистическэ, луэху зэрызэрэхэ, шэныгэ нэгъуэшхэри.

Функциональнэ лъэныкъуэ ехьэлгауэ бзэм и Лэмалхэр стиль зэрызу гуэша зэрыхьур къэхутэн папщIэ мыхьэнэшхуэ иIэш литературэбзэм и шытыгIэхэм шыгуазуу шытыным, литературэбзэмрэ функциональнэ стиль зэмылзужыгъуэхэмрэ я зэхуытыклэм кIэлъыпплынм. Литературэбзэм бзэм и Лэмал зэмылзужыгъуэхэм я синонимхэр къыгъэсбэл. Агхуэдэу функциональнэ стилхэм лъабжэ яхуэхур литературэбзэрщ.

Езы функциональнэ стилхэм я Ёмалхэр зэхэмхьёу, зэмык'уал'ёу шьыткым. Функциональнэ стилхэр кышыыхаг'эшхьэхук'к'э л'абж'э х'ур б'э Ёмалхэм нэхьб'ёу к'эг'эсэб'ык'к'э иг'уэтырш, ауэ апхуэдэ к'эг'эсэб'ык'к'эм зээмыз нэг'уэш'ып'лэ ушрих'эл'энк'э х'унош. Абы к'ыхок'и функциональнэ стилхэмрэ литератур'эб'эмрэ яку зэпыш'лэныг'э куу зэр'эдэл'ыр, зыр зым хэл'п'ауэ зэр'ыш'тыр.

Функциональнэ стиль зэмлэлэжыгъуэхэр бзэм къэгъэсэбэпа зэр-
ыхьтэр елыташ синоним зыхуэху (эмалхэр бзэм зэрыхтым. Зэрйтшэци,
синонимичнэ вариантхэр зэхьшэжэ! стилистическэ е экспрессивнэ мыхэ-
нэжэ. Ауэ ыхьтуклэ, синонимичнэ вариантитлри литературнэ нормэм шхэ-
шылкым, литературэбзэм къотлэсэ.

¹ Розенталь Д.Э., Теленкова М.А. Словарь-справочник лингвистических терминов. — М., 1985.

Стилистическэ вариантхэр тхыльыбээрэ жэры/уатэбэз и лэныкыуэк/э зэщхэщок/э. Зэман зэмыл/эужыгыуэм стилистическэ вариант зэрызхэр кыагысэбэп шыхуу шылэщ. Абы шыгыуэ жэы хуа вариантмрэ иджырей вариантмрэ стиль и лэныкыуэк/э зэщхэщок/э.

Функциональнэ стилхэр нэхыбэу зэщхэщок/э лексикэмрэ грамматикэмрэ ехэллэ бээ /эмалхэмк/э. Фонетикэмрэ псалтэ кыэхуэк/эмрэ апухэдэу стилистическэ зэтемыхуэ вариант ушрихэлэркым. Стилистическэ вариантхэр нэхыбэу зилэр синтаксическэ конструкцэхэрц.

Ш/эныгыэлхэм зэхуэмыдэ еп/ык/э ялэц функциональнэ стилхэм я кыхэгээшхэху/ык/эм. Абы кыхэк/к/э, функциональнэ стилхэм я бжыгээр зэхуэмыдэу кыагэлэагуэ. Дыкытеувылэнц иджырей адыгэбзэм кышечк/уэк/э классификацэм. Абы ипкы итк/э функциональнэ стилхэр книжнэрэ разговорнэу гуэша мэху. Книжнэм хохы ш/эныгыэ, /уэху зэрызрахыэ (официально-деловой), публицистическэр, литературнэ-художественнэр. Кыагылапхэщ, литературнэ-художественнэ стилир адрей книжнэ стилхэм кыазрыщхэщыкыр. Абы кыхэк/к/э а функциональнэ стилир адрейхэм нэхкыахэауэ шытш.

Тэмэму зэпкырыха хуон папш/э, мыбдеж клэщ/у дыкытеувылэнц дэтхэнэ функциональнэ стилми.

Япэ зэпкырытхынц книжнэм кыхыэ функциональнэ стилхэр.

Ш/эныгыэ (научнэ) стиль. Мы стилим адрейхэм емыщхуу шытык/э пыухык/а илэц. Япэрауэ, абы хэл мыхэнэм куууэ егунысауэ шытын хуейш. Ет/уанэрауэ, ш/эныгыэ стилим кыриубыдэ тхыгэхэр монологическэ речу кыок/уэ. Ешанэрауэ, бзэм и /эмал ш/эныгыэ стилим кышыгысэбэпахэр хэллыхыауэ кыхах. А псом кыхэк/к/э, научнэ стилимк/э тха тхыгэхэр бзэм шек/уэк/э нормэхэм сятк/и кыот/асэ.

Мы стилим и кыежап/эр епхаш ш/эныгыэ зэмыл/эужыгыуэхэм я зыужыныгыэм. Ипэ шык/э ш/эныгыэ стилир куэдк/э бгээдыхыуу шыташ художественнэ стилим. А стилитыр зыщхэщыкын шыц/идзар терминхэр кыэунэхуа нэужыш.

Сыт хуэдэ ш/эныгыэм емыхэл/ами, ш/эныгыэ стилим шытык/э зэщхэгуэрхэр хэлыш. Гурылуэгыейкым химнем теухуа тхыгэхэмрэ лингвистикэм теухуа научнэ тхыгэхэмрэ е математикэм теухуа тхыгэхэмрэ философием теухуа тхыгэхэмрэ зэрызыщхэщыкынур. Ауэ абыхэм яшыш дэтхэнэ зыми и /ыхыэхэр логикэ теухуауэ зэпыш/ауэ шытш. Авторым ж/лэну зыхуейр сыт хуэдизк/и нэхк/эщ/у, нэхк/э хуэхуауэ кы/уэтэну хэтц. Эмоционально-экспрессивнэ мыхэнэхэр ш/эныгыэ стилим кыезэгыкым. Абы нэмыш/ ар гэнэц/аш термин зэмыл/эужыгыуэ куэдхэмк/э. Ш/эныгыэ стилим бзэм и /эмалхэр сыт хуэдизк/и кыуэуэ кыегэсэбэп.

Ш/эныгыэ стилим лексическэ, грамматическэ е нэгыуэц/ шытык/э илэхэм дыщык/элпып/ынц лэжыгыэ зэпкырытххэмк/э.

/уэху зэрызрахыэ (официально-деловой) стиль. Мы стилим и шытык/э нэхыщхыуэ кэп/лытэ хуонуш ар нэхк/э гыбэдауэ, адрей стилхэм маш/э

дыдзу флэкл пумышлауэ зэрышытыр. Шэч хэлъкъым, зэман зыкъом дэкла нэужь, абы зэрызыхъужыным, ауэ адреф функциональнэ стилхэм ельытауэ абы нэхъ зымыужу къонэ.

Іуэху зэрызэрахъэ стилим куэдрэ дышрохъэллэ къэпсэлъыклэ стандарт зэмылзужыгъуэхэм. Адреф функциональнэ стилхэм алхуэдэ шапхъэхэр къемызэгъ шхъэклэ Іуэху зэрызэрахъэ стилим ахэр къышщыгъэсэбэпыныр тэмэму къэлытэн хуейщ. Іуэху зэрызэрахъэ стилимклэ тхаш документхэр: актхэр, законхэр, постановленэхэр, уставхэр, инструкцхэр, нэгъуэщлхэри.

Лексическэ, морфологическэ, синтаксическэ шытыклэ Іуэху зэрызэрахъэ стилим илэхэр лэжыгъэхэм щызэпкърыдох.

Публицистическэ стиль. Мы функциональнэ стилим къызэщлэубыдэ радиом, телевиденэм щеклуэкл къэпсэлъэныгъэхэр, газетым, журналхэм къытехуэ тхыгъэхэм я бзэхэр. Публицистическэ стилим ехъэллэ тхыгъэхэр теухуауэ шытыклэ хъунуш куэдым: политикэм, искусствэм, экономикэм, философием, нэгъуэщлхэми. Ауэ сыт хуэдэ темэ публицистическэ тхыгъэхэм къамыгъэхъеями, ар а зэманым екіуу шытш. Абы нэмыщлэ зыгуэрэм укыху-рнджэу, агитауэ мыхъэнэ хэлъу къоклуэ. Публицистическэ тхыгъэхэр шыху куэдым яхуэгъэзауэ шытш, абы къыхэкклэ, ар гурылуэгъуэу, зэпэшауэ тхаш.

Публицистикэм жанр зэмылзужыгъуэ куэд илэщ: статья, интервью, репортаж, хроникэ, заметкэ, нэгъуэщлхэри. Официально-деловой стилим хуэдэу мы зи гугъу тшлэ жанрхэм ухуэклэ зэрыз ялэжщ. Сытым ахэр темыхуаами, сыт хуэдэ мыхъэнэ яхэмылзэми ахэр зыгуэрклэ зэщхыщ. А зэщхыныгъэм къышщылэдзэ структурэм, лъофэ лексикэм, морфологием, стилистикэм.

Публицистическэ стилим бзэм и Іэмалыр нэхъ къузауэ къегъэсэбэл, ауэ абы адреф функциональнэ стилхэм я шытыкли куэдрэ ушрохъэллэ.

Художественнэ тхыгъэхэм я стиль. Мы стилир адреф функциональнэ стилхэм куэдклэ къащхъэщокл. Абы къыхэкклэ, языныкъуэ щлэныгъэллхэм къалъыгъ ар функциональнэ стилхэм хэтү бжын хуэмейуэ. Ауэ къыжылапхъэщ, художественнэ тхыгъэхэм хэлъ мыхъэнэр, ар къэлэуэа зэрыху шлыклэм теухуауэ художественнэ стилир къыхэгъэщхъэхукын хуейуэ зэрышытыр.

Мы стилим и шытыклэ нэхъышхъэу къэлъытапхъэщ, адреф функциональнэ стилхэр абы куэду къэгъэсэбэпа зэрышыхъур. Художественнэ стилим бзэм и Іэмалхэр къышагъэсэбэл выразительно-изобразительнэ мыхъэнэ тхыгъэм хэпщэн паллцлэ.

Художественнэ стилим и шытыклэхэмклэ пэгъгуэв хъунуш научнэ стилим. Алхуэдэ зэлъытыклэм къышщылэдзэ гупсысэкклэ зэхуэмыдэм: научнэ стилим лъабжъэ хуохъу лэныгъэхэр, художественнэ гупсысэкклэм лъабжъэ хуохъу образнэ гупсысэкклэр. Абы къыхэкклэ зэхуэмыдэ мэхъу научнэ стилим къриубыдэ тхыгъэхэмрэ, художественнэ тхыгъэхэмрэ.

Жьэрыуатэбзэ стиль. Жьэрыуатэбзэ стилир адреф стиль псоми къышхъэщокл. Мы стилим и закъуэщ зэпсэлъылэныгъэм и къалэнхэр зыгъэзащлэр. Жьэрыуатэбзэ стилим и шытыклэхэр адрефхэм къышхъэщокл фонетическэкклэ, морфологическэкклэ, лексическэкклэ, синтаксическэкклэ.

6. Паронимхэр стиль и луэхуклэ зэрызыхагъэкыр.
7. Синонимхэм я стилистическэ къалэнхэр.
8. Антонимхэр стиль и луэхуклэ къызэрагъэсэбпыр.
9. Жыы хуа псалъэхэм я стилистическэ къалэнхэр.
10. Псалъэщлэхэм я стилистическэ къалэнхэр.
11. Нэгъуэщлбзэм кыххэкла псалъэхэр стиль и лъэныкъуэклэ къызэрагъэсэбпыр.
12. Дialeкт псалъэхэм художественнэ тхыгъэхэм шагъэзащлэ къалэнхэр.
13. Терминхэр стиль и лъэныкъуэклэ къызэрагъэсэбпыр.
14. Жаргонизмхэмрэ концеляризмхэмрэ я къэгъэсэбпыклэр.
15. Экспрессивнэ окраскэм елытауэ псалъэм илэ стилистическэ шытыклэхэр.
16. Бзэм и фразеологическэ лэмалхэр стиль и луэхуклэ къызэрагъэсэбпыр.
17. Функциональнэ стильхэр.
18. Профессиональнэ лексикэр. Ар бзэм къызэрышагъэсэбп щыклэр.
19. Стилистикэм идж луэхугъэхэр.
20. Речыр зыгъэдахэ, къулей зыщл бзэм и лэмалхэр.
21. Официально-деловой стильр, абы щхъэхуэныгъэ илэхэр.
22. Экспрессивнэ (щлгъэхуэбжьэныгъэ) лексикэр стиль зэхуэмыдэхэм къэгъэсэбпа зэрышыхур.
23. Стиль и лъэныкъуэклэ псалъэхэр зэрызщхъыщыкыр.
24. Оценочнэ лексикэр стиль и лъэныкъуэклэ къызэрагъэсэбпыр.
25. Псалъэжхэм псалъэ шэрыуэхэм стиль и луэхуклэ ягъэзащлэ къалэнхэр.

Литературэ

1. Апажев М.Л. Проблемы кабардинской лексики. – Нальчик, 1992.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – М., 1966.
3. Голуб И.Б. Упражнения по стилистике русского языка. – М., 1970.
4. Кумахова З.Ю. Развитие адыгских литературных языков. – М., 1972.
5. Кумахова З.Ю., Кумахов М.А. Функциональная стилистика адыгских языков. – М., 1979.
6. Ожегов С.И. Лексикология, лексикография. Культура речи. – М., 1974.
7. Розенталь Д.Э. Практическая стилистика русского языка. – М., 1997.
8. Тхаркахо Ю. А. Стилистика адыгейского языка. – Майкоп, 2003.
9. Урыс Хь.Щ. Адыгэбзэмклэ практическэ стилистикэ. – Налшык, 2002.
10. Урыс Хь.Щ. Адыгэбзэм и тхылэ. – Налшык, 2000.
11. Шагиров А. К. Очерки по сравнительной лексикологии адыгских языков. – Нальчик, 1962.
12. Шагиров А.К. О полисемии, об омонимии в адыгских языках // Ученые записки Кабардино-Балкарского научно-исследовательского института. – Нальчик, 1959. – Т. XVI.
13. Шъаукъо Ж., Клубэ Б. Адыгэбзэм и стилистик. – Мыекъуапэ. 1974.

Лэжыгъэхэр

Лэжыгъэ 1.

Псалъэ кыыхэгъэшхьэхуклахэр я синонимхэмкӀэ зэфхьукӀыурэ кыифтхыкӀ. СыткӀэ текетым зихъуэжми кыжыфӀэ.

а) Езы кьурш псынэ шкӀурэжыр –шэ? ПфӀэӀфыпсу абы щыц Ӏубыгъуэхэр уи джийм шежэхкӀэ, зылъэ-зылӀээрэ псэ тыншыгъуэ кыпщӀэ-таджэм ухуэномейуэ хэт ари зи фӀэш хьувур? Уэр-уэру зэупщӀыжыт! А гупсысэм и «кхъухъ тедзапӀэр» уи деж япэ щыкӀэ кыпщӀыгъуэуэт. Жэуапыр лъэныкъуэ псомкӀи кыпхунӀукӀыну мы си псэм Тхьэ зэрыщӀыуэ-жыр ауэ сытми кызырыгуэкӀ Ӏуэхугъуэу кьэслъытӀэныр сэр дьдэм игъащӀэкӀэ схуэмыпшыныжын гуэныхъщи, мы дунейм и зауагъэхэм я зы клапӀэлапӀэ фӀэкла къэмынэжамэ, а зыри уэ кызырыплӀэӀэсынум сэ шэч лъэпкъ кысхутехънукъым. (КӀ.Т.)

б) Ауэ ар зэ епӀыгъуэкӀэш... Уи нэгум шӀэт зэпыту узьтэхуэпскӀыхьыр здӀкӀуари здӀжари умыщӀу, шӀэбзэхыкӀыжыным зыри хуэуакъым, гумрэ псэмрэ я зэгъусэныгъэ пӀэжыр абы и кьэрэгъулу шымыт нэужымэ. Мис а хъумакуитӀым нэмыщӀкӀэ сэ сӀбӀщ кьалэщхьэгужу сызыщыгугъ, зы дакыкӀэ-кӀи си нэгур зэрозмыгъэбгынӀэным сызэрыпӀшӀэт кьарур зымыгъэкӀуэщӀ. Ар си уэрэд цыкӀурщ, ухуеймэ дапщэри жыгъэӀэ. Зэ нэгукӀэ пхъумэф хъуам кӀуэрэ пӀткӀэ зыщалъхуа унэжы уи гур кыхуэбгъэнэну пхуэзфӀокӀ. Ауэрэ, псэр ӀпӀэгъу хуохъури, а узьтэхуэпскӀыхь, уи гъашӀэр шхьэузыхь зыхуэпӀлар куэдрэ уэжыа зы пӀэщхьагъым, ауэ зэи мыупщӀылуужыну узьыщыгугъым кыбдытохутэ. АтӀэми, абыкӀэ арэзы ухъуауэ, уи гумрэ уи псэмрэ уэ уаренцанэу фызэремытӀысхьынуур уи нэгум кыпхункӀэш апхуэдэ насыпыр уи Ӏэрылхьэу гъашӀэм шибжыр. (КӀ.Т.)

в) Арыхъу, си насыпӀи (уэ си нэгум узэрыщӀэтыххэт), укызэцдоури уи ӀэплӀэ зӀлухарэ угуфӀэжу укысхуэкӀуэу кызырысфӀэшӀу, а щытыкӀэ гурымышым зыкыӀэщӀызоу, си тэмакӀри кьеутӀыпщыж, си гуми жьы дехужри зэхэзешхуэи сыкъэзыщӀа, зи бзэр мыпсалъэ гупри я пӀэ йозэгъэж. Хьэуэ, уэ си нэгу ушӀоту, а си уэрэд цыкӀур ӀузыщӀэн кьару зэрышымылэм сэ зэи шэч кытесхьакъым. Иджы сиш... а Ӏуэхум сэ фӀэжыужь сыхуэжъуаш. Апхуэмдэ гъэунэхуныгъэ Ӏэджи сэ гъашӀэм кызынщӀылӀэ пӀтми, сыкызыхэмьыкыжыфын архъуанэ сыхуэщӀэгъэмбрыуакъым, кысщысхьу арами сӀлӀэркъым. Кысщымышхьми содэ, лыгъэишафэ кызамаплъ закъуэмэ. Сэ фӀэщхьуныгъэ лъапӀэм лъэ быдэкӀэ сыбгъэдэтщ. Псор зи фӀышӀэр Алыхьырщ. Алыхьым нэужыкӀэ уэ си нэгум узэрыщӀэт зэпытым узэрыщӀэт щыкӀэм куэд, куэд дьдэ елъыташ... (КӀ.Т.)

Лэжыгъэ 2.

ТочкӀэхэм я пӀэкӀэ мыхьэнэкӀэ хуэкӀуэ псалъэхэр дэвгъэувэж лэжыгъэм и кӀэм кыпщыхьа псалъэхэр къэвгъэсэбнурэ.

а) Мурат кьуажэм шекӀуэкӀ лэжыгъэхэр кызэхыкӀухьу и кабинетым шӀыхьэжа кьудейт, ХьэмаӀи абы деж ... Абы япэм хуэдэу, ауэ ... псымоульэр

и гуфлакэм кыдихри, нэмыс хэлъу Мурат хуишиаш. Мурат абы кьеплэщ, кьэлэбэри письмоулъэр Ӏнаш икӀи стӀолым и гупэмкӀэ шыт шэнтитӀым азым и Ӏэр хуишийри «тӀыс» – жиӀаш.

– Ягъэ кӀынкъым, сыщытми хъуиш,– идакъым ХъэматӀ и плэм ...

Мурат ар хигъэзыхъакъым, письмоулъэ зэфӀэтхъа хъэзырым тхылъымплӀэ упышкӀуар кыдихри еджэу ... Тхыгъэр Жэмал и цӀкӀэ тхат. ХъэматӀ кыуанишагъэ гуэри кӀэрымылъу, абы и лэжыгъэфӀхэр зэгуэрым республикэ псом шыцӀэрылуэу шыта хуэдэу, мы гъэ зэфӀэмыхъэм елътӀауэ Ӏэщым хэщӀыныгъэ гуэри зэрамылӀэр абы и фӀышцӀэ закъуэу икӀи, абы кыхэкӀыу, КӀэфыщэм шытхъу ... тхыгъэхэм кӀыхъу кыригъэкӀуэкӀырти, моуэ иухырт:

«...Абы кыхэкӀкӀэ КӀэфышцӀэ ХъэматӀ ХъэтӀырэ и кыуэр гъэш фермэм и унафэщӀ кӀалэныр ... докыутэж, ... бгъэувыжыну унафэ ... пхудошцӀ, абы кыдэкӀуэу колхоз правленэм и унафэр ... колхозхэт псоми ягурыгъэлуэжын хуейуэ ... Мы ди унафэр гъээщӀа зэрыхъуамкӀэ, махуиш дэкӀмэ, уи щхъэкӀэ кыбар къэдбгъэшӀэжыну кӀалэн пхудошцӀ.» (Къ.Хъ.)

*(ШыцӀэухам – шыцӀэыхъам;
Ӏэдэбу – цыму;
зрифуэнтӀыхъри – зигъазэри;
цӀидзаци – хуежъащ;
хуэфациу – кыӀэжсву;
кыӀэзыртрагъэкӀар – кыӀэзыртрахуар;
зацицӀэу – асыхъэту;
ткӀий – быдэ;
зэрыщыуагъэр – зэрыкыуанишагъэр;
долтытэ – кыдодбж).*

б) Гъатхэр ... Дыгъэм и кыару ... уэсыр тафэхэм тригъэлэпхъукӀри Кавказ кыуршым и джабэхэм нэс ... ДыгъанӀэхэм удзышцӀэ цыкӀухэр мылыфхэм ... Жыы шӀылэм шигъэтыжащи, шӀым и нэкӀум бахъэр пшагъуэм хуэдэу ..., заншцӀэу зафэтри уэгум хокӀуэдэж. Уафэ кыашхъуэм и шӀыфэм пшэ хужь Ӏэрамэхэр шхъэхынэхэу шызоджадэ. Бжэндэхъухэм я уэрэд жыгырухэр кыраш. ӀэцӀэвышӀэхэр гъэлхуэшхэм шоджэгу. (Къ.Хъ.)

*(Кыыхъащ – къэсащ;
лэщыымкӀэ – анымкӀэ;
игъэлӀтхъуащ – игъэкӀуэтащ;
кыыщызэррофӀт – кыыщохъей;
хокӀуэдэж – хотиэхъуэщ).*

в) Махуэр дагъуэишэу ... махуэфӀт. Софати ..., зы гупсысэм и плӀэ нэгъуэщӀ гупсысэм нувэ зэпыту, и акъыл куэдым ... ЗикӀ абы и нэгъу шӀымыкӀыр Мурид гуфӀэгъуэ инкӀэ кыӀзэригъээжынуриш. Мис ар райкомым

кыкыжынщи, Софят ивэфам и куэдагыр игъэшлагъуэу вагъэм ириплъэнщ.
Етысэхынщи, и флэшу вагъэмбэкъум и кууагыр ипщынщ; арэзыныгъэ
нэхуклэ и нитыр лыду Софят сымэ кьабгъэдэхутэнщи, гукъыдэж ин хэлъу
жилэнщ: «Пшыхъэшхьэфлэху апщий, хьыджэбэхэ!» Иужьклэ ... псоми
тракторыр зэпаплыхьынщ, дагъэгъэсын ирагъэхъуэнщ, Муриди тракторым
..., хурейагыр зыуфэбгъуа вагъэр кьиплыхьурэ, мыпхуэдэ гугъэ ищлынклэ
хъунищ: «Сыт хуэдэу шытми, мы си лэжыгъум лыгъэ ..., мыбы ивэфам и
куэдагыр плъагъуркэ, ауэ шыхьуклн горючэу игъэсар мащлэш. Къызыхуэт
щымылэжу трактористкэш мы Софят!» Ар зэхэзыха Софятрэ Лусэрэ гугъу
зэрехъари ящыгъупщэжауэ, я лэпкълэпкъри жану унэ цыклум клуэжынщ, я
егъэшлпллэ гуапэм еклүэллэжынщ...Куэдрэ мыжейжу ахэр хэлъынщ – Мурид
абыхэм кьазэрыщитхуам гуапэу тепсэлъыхьыжынхэш... (Ш. 1.)

*(Исуклэ – егъэляуэ;
нэшхьыфлэт – нэжэгуэжэт;
хуоджэ – клуэ;
зэщлэгъуэ – зэгъусэу;
шэсынщи – итлэхьэнщи;
хэлъэ – шлэщ.)*

Лэжыгъэ 3.

**Къыхэгъэшхьэхукла псалъэхэм я стилистическэ къалэнхэр
къыжыфлэ, абыхэм я синонимхэр къэфхэ.**

а) Арщхьэклэ зэуэ а гымакыр зэпоуд: Лусэ ... ходыхьэшхькл, кыщолъэтри кърэкъурэ лэпллэ кьефынщ. Ар кьехъри Софят сымэ ябгъуклэ шыужьыхыж мафлэм трелъхъэ. Аружани Софяти иджы щысыжкьым: кышылъэтауэ мафлэм шлагъэст, шлопшэ; кърэкъурэр псылэщи, япэ шлэклэ лугъуэбэр бзылхугъэхэм къащлоуэ, я нэр ... Ауэ шлэхуэ кьолыдри мафлэ бзий нэху пштырхэр я нэклум кьолэ, ялэр кьелыгъуэ. Сыту шытми, мафлэр нэхъри ину, ину ..., езы пшашэхэри гуфлэгъуэклэ ..., хъуэр псалъэ зэхуадэ, я гушылэклн зызыхуадзыж. Дэтхэнэ зыри жанщ нэшхьыфлэш. (Ш. 1.)

б) Софят укытауэ аргуэру щым хъуаш. Ар нэбдзэгубдзаплъэу иклн лэнкуну зэи бригадырым хуоплэкл, зэи Аружан йоплътж...

Хьэжагуэу мыплашлэу кьоклуэ. Гупсысэ куухэм ... кьыпфлэш. Набдзэ кыритыр и пылэм шыщ хъужаш, зэхуэфаш, шхьэбгъуитри жьэпкъри етхъуаш, и жьаклэ кырири шылэч банэ хуэдэш, лъынтхуалъэ лэ плашэмрэ и нэклүшхьитымрэ зэлъа ... чыхъаш. Абы и лэ ижым лэщлэлыт улъылауэ тхыгъэ гуэр. «Масляное кольцо», – кыхэлъэтащ Софят и гупсысэм, моторым дагъэ зэрыклэу шлэклэри гузавэу игу кьэкыжаш. А гупсысэр пшашэм зэуэ лэшлэхури, Софят кышылдэккым Хьэжагуэу и теплърэ зыхуэдэр кьызырыфлэшлэмрэ иджы зэрилыагъумрэ куэдклэ зэрызэщхьэшкып игъэшлагъуэу и плэ ..., лэнкуну еплътыр. (Ш. 1.)

а) Бригадэ унэм и бжэлүлэм Іукири губгьуэ тафэшхуэм пхыкІ льягьуэм псыншлэу техьаш Мурид. Льягьуэ цыкІум и бгьуитІымкІи гьунапкьэншэу ... вагъэ фыцІагьэхэр, кьыхъжауэ дыгъэпсым зыхуэзылэт пшланэхэр, узылүплэ бжыхьхэсэ накьыгъэхэр. Льягьуэ пхышар зыгьэхэ гредер гьуэзгушхуэм машинэхэр шызэкІэлопшлэ, телефон пкьохэр шытольэгькІ. Софят и тракторым хуокІуэж, и льяшхьэми нэсу вагъэ шабэм пхощэт, и вакьэр лъегъапкІ, ауэ ар псори зыкІи зыхимышлэу, Софят тафэ ... нроплэ, льягьуэ пхышамкІэ пшлэу пхыкІ Муридым кІэлъоплэ, вагъэ фыцІагьэхэмрэ шланэ шхьуантІэпсымрэ яхоплэ. Муриди, зэрыпшлэу хуэдэш, ар псыншлэу макІуэ райкомым, макІуэ бюром!

Лэжыгыгъэ 4.

Фыкьеджэ. Антонимхэр къэвгьуэт, кьагъэлягьуэ мыхьэнэр кьыжыфІэ. Сыт хуэдэ стилистическэ кьалэн абыхэм ягъэзашлэр?

Езым зэрыжилэу шытати, «жылэм шхьэкІэ» гугьу зрыгъэхьырт Айтэч, жэщ-махуэ жимылэу гьуэгуанэ тетт, зыгъэпсэхуплэ игьуэтыртэкьым. (Ш.А.) Умышлэм зэгъашлэ: шлыр яшэркьым икІи кьашэхуркьым (Т.Хб.) Дызэщымысхьыжу удын зэддзу, адакьэшлэ зэуокІуэ дыдэлъей-дыкьелъыхьуу дызуаш, Вовкэ и анэр кьажэу дызэкІэричыхьу. Джон америка-сэлэтыр уэсуэ шлыфэ хужьт, нэгъуэшл Джон абы бгъэдэтыр Негр фэ вындыжьт. (К.Б.) «Фыри Іейри дыдейш. Сшхыр Іэфіми фІэлүми, шыутгъэми мышуми гу лъыстэкьым», – жиаш сьмаджэм. Жэщ-махуэ жамылэу трактористхэр губгьуэм иташ гъэ псом. Жыжъэми гьунэгъуми кьэдгъээж хьунукьым. Хэщіри хэхьуэри зыпалытт лэжьакІуэхэм. Автобусыр уэрамым дэкіуей-кьехьжу жэщ хьуху тетт.

Лэжыгыгъэ 5.

Фыкьеджэ. Жьы хьуа псалъэхэр къэвгьуэт. Жьы хьуа псалъэхэм синоним ялэмэ кьахуэфхь.

Хэжбэчыр кьэтэджащ гьуэгуэным итыр зэригъэщІэну. Сыхьэным из шэ пыхьуэм тет стІолом кьытенат. Сарыкь зышхьэрыгъ лыжьыр хэллэу жыг шлагьым шІэст. Абы кьыпыт пэшым тахьтэбан гуэр шІэгт. Фитоним ису председателыр правленэ бжэлүлэм кьылүлэдэжаш.

Лэжыгыгъэ 6.

КьыхъгъэхьэхукІа псалъэхэм я ехьэкІа мыхьэнэр кьыжыфІэ. Сыт хуэдэ стилистическэ мыхьэнэ ягъэзашлэми къэвгъэлягьуэ.

а) Пшыхьэщхьэ пшэплым и дыгъэ бзийхэр еткІухыпаш уафэ напшлэм машлэу кьыщІэплыж кьудейш, ауэ шлылэ лыгъэр, еджакІуэ цыкІуэхэм ядза лыгъэр, иджыри мэхъэжьэражэ. Абыхэм я бзий зэуалэхэм уашыхэлпэкІэ, еджакІуэ цыкІуэхэр иджыри мыбы шызэрызехьэ кьыпфІошл.

Хуэреягыр кызыщыуаш, махуэклэ мамыр пэсушхэз Ёджэм я макым ээщипташ. Апрель шы Ёбжыри мащёу, зыхэпщлэ кудейуэ псылэу мэпапщэ. Ауэ ди пшашэхэм зыми гу лъатэжыркым, щымщ, алхуэдизклэ щымши, ягу уэ макыр зэхажыгу кыщлэклынш... (Щ. I.)

б) Сыту бэшэч атлэ шалэгъуэр? Ныбэр шыныкыуэми, Ёпкыльэккыр абы жан ещ! щыфэр щимызмн, абы зыгъэшу щымыс, кышпепсэпсауэми, унейр дыгъэлэу цыхум флэгъэщ! Ах, шалэгъуэ! – жэщыргъэклэщ! махуэрышлэшыгуэ, гурыгуэ зэхэзехуэ, хуэмыхуагъ зымышлэ! Ах, шалэгъуэ, шалэгъуэ! Гугъэр зи дамэ зыдынэмеси щымылэ, зи жэщ псори нэху, махуэр зыхуэбзыгъэ, зи гугъуехъ зыгъэв, мывэр зэпхызых! Ах, шалэгъуэ, шалэгъуэ, лейуэ нэр зыгъаплэз, лъагъуныгъэ плъыржэр, жьапщэ зигу емыуэ, уаер зымышлэххэ! Ах, шалэгъуэ, шалэгъуэ!.. (Щ. I.)

в) Мыжениуэ здыхлъым, Азэмэт кьежауэ и псэр зыфыш! а гулсысэ земыфэгъухэм иджы кьару ялэжтэкым – ахэр блэклат. Дунейм тет псоми я пашгыкыр нобэрт – дыгъуасэми шлэнэклэф, пщэдэйми пэувыф, езыр зыхуэдэ псори кызыгурымылуэж нобэрт. Мис а нобэрш езыр цыхур пэсууэ зыгъэлэфри, лам пэсуэц хужызылэфри. А нобэ флэкыплэншэрт Азэмэт и жейр Ёщлэзыхуэ зыгъэклэрахуэу плэм кыххэзынар. А нобэр гушлэгъуншэу кыппэуэмэ, Азэмэт унэхуат. Гушлэгъулы кыххуэхуэрэ езым и нобэу кыщлэклэмэ – унат. Юланэ нобэ хьэлгъуэ сымаджэт Азэмэт гужкьэят. Пщэдэйм и Ёмырыр, Алыхым кышынэмышла, зыми ишлэртэкым Алхуэдэу зырыштри нэхыфлу кыщлэклынш... (Къ. М.).

Лэжыгъэ 7.

Мы псалъэхэр мыххэнэ зэмылгъужыгъуэ къарыкылу псалъэхум кыпщывгъэсэбп:

Дыщэ, данэ, псынэпс мывэ, мафлэ, фашэ, жыр, дамэ, макъамэ, зэман, мышафэ, фламышл, ларыгу.

Лэжыгъэ 8.

Неологизмхэм ягъэзашлэ стилистическэ кълэнхэм фашыкылэ-лыплэ газет, журналхэм кыпщыхъа тхыгъэхэм.

Щапхъэ: Зымахуэ къуажэклэм сыклуэжауэ ди благъэ фыз гуэрэм сыхуэзат. Сэлам зэтхри, и лйым сыщлэупщлэш: «Дауэ щыт Мурат?» – «Тхъэ, хъарзынэм – жи. Бизнесмен хъуащи, кьеклуалэ илэжкым».

Кызырышлэкламклэ, бензоколонкэ кызылунхауэ арат.

Лэжыгъэ 9.

Нэгъуэшыбзэм кыххэкла псалъэхэм я кыгъэсэбпыкклэм фыкълэтыплэ. Сыт хуэдэ стилистическэ кълэн абыхэм текстым шагъэзашлэр?

а) 1920 гъэм и ноябрым Хьиджаз кыклри Иордан шыбым кьэклуаш хьэшимит лъэпкым шыщ шериф Хъусен и къуэ етуанэ эмир Абдулхъ.

Эмири и гусэхэри кышчыуылащ Мэхъан и деж. Эмирым игъауаш езым и унафэ шлэту кэралыгуэ кызэригъэлэшыи мурад зэригэр.

Иужькэ Иорданием и паштыхъ Абдулахъ и гукъэкыж тхылъым шитхыжащ Иорданщыбым кызэрыкыуауэ шыта шлыкэр, ауэ абы адыгэхэм я луэху лъэлкэ кыхагъэщакъым. 1921 гъэм мартым и 2-м шэджагуэм Амман кызэрысар, абы кышчызэхуэса гъунэгъу шыплэхэм кыккэ шейххэм зэрэхэпсэлъыхъар кыагъэлагуэ.

б) 1923 гъэм и сентябрым, Абдулахъ и тепшэныгэр ямыдзу, лэщэ ялыгъуу зыккэлэтащ адуан хъэрып лъэпкъым, шейх Сулътан Аль-Адуан я лашэу. Абыхэм гусэ яхуэхуащ Аль-Белка шыплэм шыпсэу бедуин лъэпкъри. Зыккэзылэтахэм Амман кыккэуалэ гуэгухэр яубыдащ. Абыхэм пагъэуаш Хъэрып легионыр. Адыгэхэм я зы гупым и пшэ иралъхъэжащ эмирым и лъапсэ Рагъэдан яхъумэну. Ар яубыдыну я мурадт зыккэзылэтахэм. Легионымрэ хъэрып зыккэзылэтахэмрэ зэзэуа нэужь, бедуинхэр ирахужьэжащ. Абыхэм я лэтанхъэ Сулътан Аль-Адуан шлэпхуэжри кэралым иккыжащ.

в) Кэралышлэм и административнэ кыулыкыушлэхэми адыгэ куэд хагъэхъат. Осман кэралыгуэм и унафэм шышлэта зэманым шлэныгъэ зыгуэста адыгэхэм административнэ лэжыплэхэр, кыулыкыу зэмылзужьыгуэхэр шагуэштащ кэрал луэхушлэплэхэм, кыалэхэм я мэрихэм, кыуажэ луэхушлэплэхэм. 1928 гъэм Трансиорданием и япэ конституцэм илкэ итккэ адыгэ лъэпкъым шыщу депутатитл хагъэхъащ хабзэкызыгъэпэщакыуэ Советым и депутат 16-м шыщу.

г) «Сыт япэ уэсыр апхуэдэу «хахуэу», тегушхуауэ кышлэсыфыр? Кыпэплээр имышлэ пэтми, сыт апхуэдизу шлэшхъымыгазэр?» – япэ уэсыр кызырэсым селлээр апхуэдэу сыздэгупсысэм, сигу кыккэлащ: «Дауи, ар кызыкыуэгушхукыр илэхэ мелуан лэджэ лъандэрэ шлымахуэ кысэ кысэу еса уэсым игъэста опытырщ. Япэ итахэм я опытырщ. Сыту мыхъэнэшхуэ илэ япэ ита уилэным!» (Къ.Б.)

Лэжыгъэ 10.

Фыккэджэ. Экспрессивнэ отенкэ зэмылзужьыгуэхэр зилэ псалэхэр кызгъэуэти я стилистическэ мыхъэнэр кызгъэлагуэ.

Зы даккыкэ и жьэр имыгъэууылуэ шлэлэжыым пцыр шлэгъэщэщ. – Уэлэхъэ, а кыуэбжахэр мылуэху, абы нэхъэр нобэ кытпэщит ди лэжыгъэм и луэху зэгхуэным иужь нэхъ псыншлэу дигъэхъи нэхъыфлэ (К.Т.). «Аргуэру дэнэ уздэджалэр?» – шхыдэу анэр бжэшхъэлум кытеуаш.

Араш конкурс жыхуалэр: кыхъэжэныклар, фыуэ еджар шлотысхъэф, шлалэ гъэфлэнхэр, нэгъуэщыи шыгугъхэр кыпощэтри кыонэж. (Щ.А.)

Лэжыгы 11.

Текстым кыыхэфтхык! нейтральнэ лексикэмрэ, экспрессивнэ оттенкэ зигэ псалэхэмрэ я шапхэхэр.

а) – Уа, уегупсысыжмэ, дыщишлалэгъуэм сыту шыуагъэ куэдрэ делагъэ куэдрэ лэжыа! – жиат зыми, адрейм идакъым:

– А делагъэхэмрэ шыуагъэхэмрэш дэ гукъэкыж нэхыфйу иджы кыт-хуэнэжар. Аджылэ мыгъуэ, иджыри схуэлэжыну шытащэрэт. (Къ.Б.)

б) Цыху плъэклар лэджэу зэххэщокл: Ар елгытащ абы и хьэл-щэным, и шытыклэм. Сэ сыхуэзауэ шытащ шлалэ гуэр. Ар анхуэдизклэ шхьэхынэу кьоплырти, игуклэ зыхуэтхьэусыхэжу кыпфлэщырт: «Сыт иджы мыри бэлыху кыгыштыстрилхьар сеплгын хуейу?» Кызэроплэ кудейр кьехьэлэклырт. (Къ.Б.)

в) Си ныбжьэгъур кызыушлат:

– Уэ тхыгъэ клэщ! уи куэдщ. Сыт анхуэдэу клэщ! птхыныр кызыхэклар?

Абы и жэуапыр моуэ естыжаш:

– Гъуэгъу клэщ! шылэу, гъуэгъу клыхъ ултыхъуэн хуей?» (Къ.Б.)

Лэжыгы 12.

Пычыгъуэхэр зышыщ стилир кыжыфлэ, Сыт хуэдэ бзэ лэмалхэм ар кыгъэлэагъуэр?

а) Хъан-Джэрий и тхыгъэ нэхыфл дьдэхэм яшыщ зыщ «Шэрджэс хыбархэр» историческэ повесть гъэщлэгъуэныр. Ар 1841 гъэм, езы тхаклуэр пэсу шыклэ, «Русский вестник» журналым япэу кытхуаш. Адрей и тхыгъэхэми хуэдэу, повестым лъабжэ хуэхъуар абы адыгэ луэрыуатэм кыыхаш. Зэххэшыкыныгъэ зыкьом ялэми, лъэпкэ луэрыуатэм нобэр кыздэсым шызоклэу «Жьуджалэклэ» еджэу анхуэдэ хыбар. Псысэ шытыклэ игъуэта шхьэклэ, абы кышыхъу-щеклуэклар гъашлэм пэжу кышыхъуа луэхуш, сыт хуэдэ зэхуэкыныгъэхэр иужьклэ абы хамылхьэжам.

б) Адыгэхэм кьэралыгъуэ яла-ямылам теухуауэ тхыгъэ зыкьом шылэщ, а луэхур мыздаджэу шызэпкьрахан ахэм яхэтщ. Дыхуейт абы теухуауэ дэри ди луэху елпыклэр кыжытлэну.

Нэхъ зытедгъэщлэнур VIII лэщлэгъуэм и етлуанэ лыхьэмрэ IX лл. и пэщлэдэмрэ Инал пшым и унафэм зэришэллауэ шыта зыххэм я ллакъуэхэрщ. Нэгумэ Шорэ и тхылъ «Адыгэ лъэпкъым и тхыдэ» жыхунлэм мыпхуэдэу хэтщ: «Аккыл хэлъу абы (Инал М.И.) ишлэ унафэ быдэм шлэува адыгэхэм яку дэла зэныкъуэкъу-зэгурмылуэныгъэхэм клэ ягъуэтащ. Цыхубэм дзыхъ зыхуригъэщлэи хульэклар, абы и кьарур нэхъри игъэбыдащ, зэбий лъэныкъуэхэр зэригъэклуаш, абыклэ и лъабжьэр нэхъ лъэщ ишлэу».

в) Нарт Хэкужым зи лъэ вакъэ изыльхьэ кьэмынэу псори Хьэрэмэ луашхьэ деж шызэхуэсауэ хэку хасэ ин шрагъэклуэклырт. Тхьэгъэлэдж Хьэрэмэ луашхьэ кытету нартыхьэхэм яжрилэрт:

– Нартхэ, сэ жы сыхуаш, альандэрэ зэрыслэклэ мэш бэв кызырыфхуэзгэжыным сыхуэлэжыаш. Иджы, сэ згэкла хум шыщ жылапхэ зы ху нэд кыфхуэзгэжыанэри, гээ кээ абы шыщ тефсэмэ, зэи гэей кыфтехуэзжыным.

– Уэ дэ ди Тхыгэлэджу бэвыгээр кыдэзыт, зымы шлэмыфыгуж, дунейм кэклыгэу тетым уи цлэ лэплэр етпльынш! – зэшлэхуэуаш нартхэр. (Н.)

Лэжыгээ 13.

Фыкьеджэ. Фразеологизмхэр кэвгьуэт, кьарык! мыхьэнэр кыжыфлэ.

а) – Кызжилактым жумылэж., кыфлэбгэклым., – адэклэ нимыгээсу кызытеуылаш Кьамболэт.. Гээфар лыжыыр нобэ зригьэуэллэм и хьэлэагыр кыгурылуэрти, «гушлрэ пэт кьочэ», жалэ, шэч гуэр шхьэм кыхьэжат (*Шорэ А. Кьуришпсхэм я уэрэд*)

б) ... А мыхьумышлэагэ телыджэхэр зылэжыа Мэзан.. нэхь тлорыси хуай. Аршхэкклэ кыклуэтын жыхуэплэр и жэш пшлхьым кыхэхуэркым.. Бжэн шынэ кыльхурэ. Кьелсри кыльэтыжауэ Мысхуди (и кьуэри) езырыхэ Мэзанш. *Гредер М. Дыгуужь льякьуитл*.

в) «Зыри пхуэшлэнукуым» жыхуилэш. – Зауэ хуэлхуэшлэхэм хуамыгэса, лэщ-фаши зрамыта цыхур хьэллэцлэм хуэдэу зэрыс эшелоньр Киев нэмысыпауэ бомбэ кыхадзурэ зэтракьутэри и гушлыум нэмыцэ танкхэр ихьэжаш. Бгым джэдыклэклэ уеуэн? Сыт яшлэнт ажалыр зыгуэш фашистхэм лэ пцлэклэ пэувахэм? (*Кь.Б. Дыгэпсым тэлыд тхыгэхэр*).

г) лей шлэклэ ерыш цыхум гува– шлэхамы хуэфашэр кышшош. – Хьунукуым ар. Бгээр куэдрэ уэмэ, и дамэр мэкьутэ. Нобэ флэкла ллалэ нимыгэу ззуэным клэ ет. (*Кл.А. Мазэ ныкьуэ црхуантлэ*).

д) Зымы укымылэагэу ушигугэжми, зыгуэрым и нэ укыфлэ.– «Кьаплэ нэхэр кьиплэ» жалэ, я пцлэнтлэ кышдыхьэжым Алджэрии зымы кымылэагэуа флэшлэ шхьэклэ, и шлалэ цыклухэр тлэшлын иуха кьудейуэ хьэблэ физхэм кызызхуэсын шлэдзаш. (*Кьху.Ц. Анэм и пэш*)

е) – Дотий далэ, шыхэр шлэсшлэжын? Ауэрэ кыфлэ дыдэ хьунуш.. – Укытримыч, шлэлэфлэ.. «Кьэклэуэныр хьэшлэм и луэхуши, клэужыныр бысымым и луэхуш» жалэу зэхэпхакьэ уэ?.. (*Кл.А. Кьхуэжыфлэ*).

Лэжыгээ 14.

Псалэжхэм я синоним кээфхэ.

1. Ем деж бжэдыгээр зэшш.
2. Адыгэм я нэхь мыгьуэри бысымш.
3. Емынэм кьелар хьумбылейм ехыж.
4. Бгым джэдыклэклэ еуэ.
5. Гушлрэ пэт кьочэ.

6. Іуашхьз япэ дэкі япэ кьохыж.
7. Кърым данэ илыщ.
8. Быдэ и анэ гьыркьым.
9. Дунейр чэзуш.
10. Дахагъэм дагъуищэ егъэпшыкы.

Лэжыгыгъэ 15.

Гуашцэдэкіым теухуа псалъэжхэмрэ псалъэ шэрыгуэхэмрэ кьэщцэжы кыжыфцэ. Къэфхьа псалъэжхэм кьарыкI мыхьэнэхэр кыжыфцэ.

Лэжыгыгъэ 16.

Скобкэм кыщыхьа синонимхэм шыщу нэхъ кьезэгъыр хэвгъэувэрэ псалъэухахэр кьифтхыкI.

И чэзум зэрыдэмыкIам кыхэкIыу, си ныбжьэгъур автобусым (*кыыкIэ-рыхуаш, кыыкIэрыцэтай*). Шухэр тэлайкIэ (*пгэхъуу, уицу*) кIуаш, нэхъ епIэщцэ-кIын хуейуэ унафэ кьашцIэрыхьам (*уицу, лъэхъуу*) ежъаш. Ар шы (*фIыцIэм, кьарэм*) тесу псоми япэ итт. Зэхиха Іуэхур телъыджэ кыщыхъуауэ, и шхьэр (*игъэдэжрэзэрт, игъэклэрастэрт*). Жыы лъэпкь кьемыпщэу дунейр (*мамырт, уэмт*). И топыр игъуэтыжыртэкьыми шIалэ цIыкIур (*гъырт, пыхьэрт*). Куэд дэмыкIыу пшэхэр нэхъ Іув кьэхъуу (*цублаш, хуежъаш*). Нанэ джэдхэм (*Іус, цыкIуон*) ярипаш, сэри жэмым (*Іус, мэкъу*) бгъэдэзгъэуаш. Сэ зэхызымыгъэхыну зриуэнтIэкIри Мухьэмэд кыбгъэдэсым (*ехъуэцаш, ефIуэцаш*).

Лэжыгыгъэ 17.

Псалъэухахэм кьахэгъэбелджылыкIа псалъэхэмрэ псалъэ зэлхэхэмрэ и синонимхэмкIэ зэфхъуэкI. Текстым сыткIэ зихъуэжамы кыжыфцэ.

Ар сымаджэ Іей хъуауэ хэлът. Щэрданхэ я лыщIи я сытIи бзэхат, большевик хьыбар я тхьэкIумэм кьызэрищыртхъуэ (*КI.А.*). Ар жысIа кудейуэ, нэгъуэщI зы макъ гуэр си тхьэкIумэм кьохъуацэ: «ПцIашхъуэхэр емыша уи гугъэрэ!» Си пэр кьелэлэхуауэ, хуабжьуи сыхэплъэу, сыкьэкIуэ-жын си мураду унэмкIэ згъэзэжаш (*Т.Хь.*). Ар зымыдэу бэм яхэтхэм ягу темыхуэу зафьшшыжырт (*Гъу.Хьу.*). Асыхьэтым бухгалтерыр шигъэкIыжри БетIал стIолом телъ тхылъымпIэхэр зэщIикъуэжу нублаш (*Т.Хь.*). ШууитIыр хъуауэз пыпхъуэм кыкIухьати кыкIуэкIыжыху и фIэбэ шIэуэ Томэ абыхэм япэлпэрт (*Т.А.*). Зэхуэцэрэфауэ, иджы и шхьэр кымылIэту стIолом бгъэдэст агроном нэхьышхьэр (*Т.А.*)

Лэжыгыгъэ 18.

КыкIэлъыкIуэ псалъэухахэм стIлкIэ хэмызагъэу кыщыхьа псалъэхэр кьэвгъуэт. Абыхэм я пIэкIэ хэвгъэувэ нэхъ кьезэгъ псалъэ.

Иджы уэшхыр шхьэщыкIри фIыуэ езыгъэзыха дыгъэри шIэзылIэфа пшэм кылэщIэкIыжаш. Сэри абы сыкьигъэчэфыжати, иджы си хьэлэр

кэсэцгэнтн кысхуэнэжа гүэугур лъэу кэсклужынт, ауэ лүэхур а сэ сыздэ-гугъэм шыщылэтэкъым: уэшхуу кьешхауэ хуар хунту зыхэшха бжъэхуц шхылэныр сэргкэ кьэлэтыжыгуафлэтэкъым. Дыгъэ нэбзий кысэдэхашлэм кыргъэхэжа си гур шхылэн псыфышхуэм ириудыжыпауэ кышлэклынт, выгу гуэр кыкыгуэмыклэмэ (Кху.Ц).

Игу а шлалэм хигъэшлынт – Къасбот мылькуклэ нэлсей лейт (Гу. Ху.). Гуемылу дамыгъэ фейцейхэр дыщлэлпъейклэ дэ лъагхурт (Гу. Ху.). Ахэр здэклами бий кьахуэхуун гунэжти, зауэр яублаш, аршхэклэ Тэркьалэ дэса кадет – мэдэтхэр зэбграхуаш (Кл.А.). Псом нэхэрэ нэхэ зэгүзудыгуэр сытыт жыплэмэ – фельетон газетым кыгтехуар араш (Кл.А.). Ар жысла кудейуэ, нэгүэшл макъ гуэр си тхэклүмэм кьохуащ: «Плалашхуэхэр емыша уи гугъэрэ! Километр мин куэд хуу гүэугуанэ абыхэм кысэпачащ» (Т.Хб.).

Лэжыгъэ 19.

Кысэрыгуэклэ псалъэклэм и лексикэм хыхэхэмрэ гуемылу псалъэхэмрэ кьэвгъуэт. Ахэр стиль и лэныкыуэклэ кызышыкыпхэм кышыгысэбпарэ кышымыгысэбпарэ кьэвгъэлыагуэ. Кызы-шыкыа стилим кымызгъхэр шытыпхэ псалъэхэмклэ зэфхуэкл.

Сэ зымышлэжу зыгъэклэрахуэри хьэшлэщым сыкышлэцлэфташ (Кл.Т.). Хып хьэулейхэм кьаджэдыххэр, гүэугухэр шэд хуэрейш (Кху.Б.). Долэт плэцлэижурт, Къазджэрий Истамбыл шыклуэм, мэджжытышлэ яшлыну зэхуахэса ахышэмклэ зэрыклуар хэлүшылу ишлыну (Кл.А.). «Долэт кывым дышлэдэлүзни шылэкъым. Лло абы жилэн фи гугъэр?» – жалэу зыкымомым ядэртэкъым (Кл.А.). Псом нэхэрэ нэхэ шэчыгъуейр нобэ хуэдэ зэман хьэлэм ар лүэхуншэу зэрыхьэулейраш (Т.А.). Зы пшэдджыж хуэдэ кьабзэу, ар абы кышыгыфлыкыу кьаклуэрт (Т.А.). Машинэр фермэм зэрытеладэу, Заур кыльэгъуаш лүэбжэм и гунэгъуу жэгүндэ тхьэмпэ упшлэтахэр зтэвэву кьраклуауэ (Т.А.). Адий кыфлэшлэщ шынэхэр нэхэ хуэмыхуу, зэрылэбэу кынубыдыну, аршхэклэ нэхэ шынэ тыкырым шепхуэм, чылым нэхэрэ нэхэ псыншлэжу лүцлэфташ (А.М.).

Ипыссым

Куэд кынумыву дэ ди хабзэм

Уэ кьедалун тхуэгъэзашлэ:

Хэтлэхэсэ дызлэнш!

Уэ лъэлужьэр укхэслэтрэ

Уи плэцэм нэсклэ шлым ухэхуэм,

Уи шхьэжэ цыклуэр кыфлэсчынш (А.З.).

Лэжынгэ 20.

Скобкэм кышыха синонимхэм шышу нэхъ кьезэгъыр хэвгъэу-взурэ псалъэухахэр кыфтыкI. Синоним зэгуэгъухэм шыш дэтхэнэ зыри нэхъыбэрэ кышягъэсабэп стилир кьэвгъэлягъуэ.

Мухъэмэд си деж кьэсри кьызэтемыувылэу (блэцIэфташ, блэжащ). Мухъутари сэ збгъэдэжри абы (кIэлпышIэцIываш, кIэлпышIэпхуаш). Сэ (икъуцIэ, хуабжъу, Iейуэ) сезэшати шэнтым сытетIысхъаш. Куэд дэмыкIыу си тхьэкIумэм макъ гуэр кьицырхъаш, (кьиIуаш). Си (дежкIэ, дейкIэ) кьапльэу-рэ Лизэ и ныбжьэгъум (еIуцэцащ, ехъуцэцащ). Сэ абы шхьэкIэ (сызэгъуэ, сызэгъуду) тэлэйкIэ сышхъаш. Ахэр куэд (дыдэрэ, Iейрэ) зэхэтыжакъым. Лизэ (кьахэцIэфтри, кьахэжри) дэлъэдэжаш. Адрейхэри хуэмурэ (зэбгрыкIы-жащ, зэбгрыдэждэжаш).

Шхьэхуэу гу зыльтанхъэ. Стиль гьэлъэхъшам и псалъэхэр кьагъэсэ-бэпынкIэ хъунуш гьэлъэхъшэныгъэ шытыкIэр нэхъ мащIэу кьалатэу. Апхуэдэу ахэр кьагъэсэбэпа мэхъу жызыIэм езым и шытыкIэ кьыригъэля-гъуэм деж е цыхум нэмышI, нэгъуэщI псэушхъэ гуэрхэм ехьэлIауэ кьышахъ-кIэ: Парий си пашхэм зышригъэщэтэхаш. Сэ хьэлъэу зыкьэсIэтри, гъуэ-гум сызэпрэджэдащ.

Лэжынгэ 21.

Мы пычыгъуэхэр зыхыхъэ функциональнэ стилхэр вгъэбелджы-лы. Кьэфхута стилим и нэщэнэ бзэ Iэмалхэр кьэвгъэлягъуэ.

1) Бзэм и псалъэхэр зэхуэхъсауэ зэрыт тхылым псалъалэкIэ йоджэ. И кьалэн елпытэкIэ псалъалэхэр зэхъэшэкI. Адыгэбзэм ейуэ шыIэцI урыс-адыгэ псалъалэ, адыгэ-урыс псалъалэ, орфографическэ псалъалэ, адыгэ-урыс фразео-логическэ псалъалэ, синонимхэм я псалъалэ. (Урыс Хь.Ш., Iэмырокъуэ И.И. Адыгэбзэ, 5-6-нэ классхэм патицIэ учебник, Нальчик. 1980 нэт. 14).

2) Ухуэныгъэ инхэм я лъэхъэнэм партым и унафэхэм шыгъэбелджыла кьалэн нэхъышхъэхэм яшышI шIэм тету лэжэныр кьызэфIэзыгъэкI бригадэ подрядыр, хозяйственнэ расчэтыр, шIэныгъэ-техническэ зыужыныгъэр шIэгъэхуэбжэным и Iэмалхэр, лъэкIыныгъэхэр кьэгъэсэбэпыныр.

3) Бжэныхъуэм жыгхэм кьыпишIыкIыурэ кьридзых жыгку гьурт бжэнхэр зэжар. ЦыкIуитIыр кьэувыIэри зэпIыжащ, яфIэгъэщIэгъуэну.

– ШышIэхэм ямышхыну Iэрэ?

– ШышIэр бжэн хъуа уи гугъэр?..

– Хэт ишIэрэ...

– Хэти ещIэ ар зэрымыбжэныр.

– Аракъым жыхуэсIэр...яшхынкIэ хъунш.

– ДегъэупшIыт бжэныхъуэм.

– Ы, абы пэж кьыбжIэнш уэ! Ар абы зэрышхысхыр сыту кьыбгу-рымыIурэ?! СыкъамышIащэрэт жиIэу гузавэу кьышIэкIыныш ар. (Н.3.)

Лэжыгыя 22.

Псалъэхэмрэ палгэ зэхэхэмрэ зэхэфтхыкI зыхыхэ стиль елытауэ.

ФыцIэшхуэ, хужышхуэ, ешхыркъабзэу, псалъэпкь, псалъэ кызыры-хуэ, зэхуэукIа зэрыхуэ, лексическэ мыхьэнэ, закъуэ бжыгъэ, куэд бжыгъэ, падеж, шыцIэ, цIопанцIэ, нэсу зэпкырыхын, псэмыблэж, тезыр тельхьэн, хабзэм ешэлэн, гуашIэдэкI зыкъэлэтыныгъэ, хэхыныгъэ, жэуаплыныгъэ, ехуэлэныгъэшхуэ, IэплIэ-кыуэрагъ, кыуужыгъэн, гыбзагыуишцIкIэ шхын, къэхутэныгъэ, зэлүзэлэщ псэукIэ, икIэщIыплIкIэ гъэззкIуэжын, гъэунэхуныгъэ, зэщIэхъеиныгъэ.

Лэжыгыя 23.

Мы пычыгъуэхэм кыщывгъуэт зэхуэмдэ функциональнэ стилхэм ехьэлIа псалъэхэр.

а) А махуэм хуэдэу и ней кыщытщыхуэм абы дигъэшхри мыгъуэт (Кхъу.Ц.). «Iэу, хьэлэмэтыр жыпIан!» – директорым щIэрышIабзэу сызэппилыыхьаш (Кхъу.Ц). Ахэр хьинтIрзу сэ си хэкум издыжан (Гъу.Хьу.).

б) Нобэрей кыуажэжым и псэукIэмрэ и шытыкIэмрэ зызгъэшIэну езгъэжъа лэжыгыгъэхэр шызмыгъэтыжу езгъэкIуэкIынщ. Зэдгъэлэщ музейр лъабжы, научнэ лаборатори тхуэхуынщ. Зы илъэс, илъэситI дэкIмэ, Леонид Петрович сригъусэу Къэбэрдей-Балъкыэр республикэ псом экспедицэ шедгъэкIуэкIынщ. ЩIэуэ шылэхэри, цыху псэукIэм зэхуэукIыныгъэу хэлъ хуари къэтхутэныщ. Хьэлэмэт куэд, гъэщIэгъуэн куэд зэхуэтхьэсынщ. Бгырысхэр зы илъэс пIышIым и кIуэцIкIэ «пхъэ лIэшIыгъуэм» икIыу техникэ лашэ зиIэ социалистическэ лъэпкэ зэрыхуам теухуауэ научнэ лэжыгыгъэфI тхуэтхынщ. (Т.Хь.)

в) Щэрданхэ я лышIи я сыти бзэхат, большевик хыбар я тхьэкIумэм зэрицыхъэу (КI.А.). Цыху кытзэхуэсауэ шытари зэбгрокIыж, хэти Iыхэ кыхау-дам шыгуфыкIыу, хэти кылытысамкIэ мыарзэуэ (КI.А.). Хунт усшIамэ, аджэ щIэини псори зы сыхьэтым ибгъэсыкIынт (Т.Хь.). Лыжэ гуанэм екIуэлIа зэрыхуи лъагъуэр кызыригъуэтар кышIауэ, ехьурджауэрэ Иброкъуэм жиIэрт: «Апхуэдэу адыгэ хабзэм уелъэтэуэн си гугъакIым, Цару» (Т.Хь.). Кызытар езгъэмэрэкIуэхуэр сыгупсысэу шIээдзаш (Т.Хь.).

Лэжыгыя 24.

Кыххэгъэща псалъэхэм я стилистическэ кьалэнхэр вгъэбелджылы.

Абы ицIакIым **пцым** я джэатэу
Лъэпкэ гъэкIуэдэр фIадзэжыну,
УнIутхэр чо хухьахэм
КыдэкIыфхэу зэпIыжыну (Щ. А.)

*А лъэхъэнэм пицы лэгъунэр
Техуэунаицхъэт, гуицхъэ птыфэт,
Афэ гуапэу, пылэ шопсхэр
Къафэ цыхъуклэ я цхъэр щIэуэт. (Щ.А.)*

*Мэхъэшокъуэр бжъэ ефэхуклэ,
Бейгуэл псоми цытхъу ягъэшырт. (Щ.А.)*

*Абы хуэгъадэу мы стихыр
Зырызу псалъэу зэхэслъхъэу,
Поэт ныбжьэгъум ихузотхыр.
Си гуапэц ар къыпфэрыхъэм. (КI.А.)*

Лэжыгыгъэ 25.

Тхыгъэ зэмыллэужыгыгуэхэм къыхэфтхыкI историзмхэр, арханизмхэр, псалъэшIлэхэр (неологизмхэр).

Лэжыгыгъэ 26.

Жаргонизмхэр къэвгъуэт. КъыжыфIэ абыхэм я мыхъэнэр, ахэр литературэбзэм и псалъэхэмкIэ зэфхъуэкI.

Къызитар езгъэмэрэклэухыурэ сегупсысу шIэздзаш. (Т.Хъ.). Хуит усшIамэ, адэжъ шIээн псори зы сыхъэтым игъэсыкIынт (Т.Хъ.). Мышхъыш къуажэм къышхъуам псори къышхъэпридзаш (КI.А.). МыкIан къышхъэщилъэфауэ къышIэжIынт: «Уасэ епта хъэмэ уасэншэу къэлша?» – жиIэри аргуэру шIэупшIаш (КI.А.). Дэлэт Инал дежкIэ еплъэкIыурэ сабэ дрипхъейрт: ...» ФIы пшIэрэ къыжылэ, Iей пшIэрэ – ари кыпхъэ», – жиIэу. Дэлэт иджыри куэдрэ псэлъэнт, Инал къыхуимыльтатэмэ (КI.А.). Иджы игу зобгъэж, и IэфракIэм йодзэкъэж, аршхъэкIэ сыт и Iэмал: жиIэнур жиIаш (КI.А.). Жэуап иримытыжу, хылагъэ гуэр иджыри къыскIэщIимыукIэну пIэрэ жиIэ шIыкIэу, ар Аслъэныкыуэ еплъаш, ауэ абы и нэкIум пэжыгъэ фIэкIа хылагъэ лъэпкъ шримыльтагъуэм, «пэжиш» жиIаш (Т.Хъ.). Нэмыцэхэм зауэблэрэклаш (Ш.А.).

Лэжыгыгъэ 27.

Псалъэхэмрэ псалъэ зэлхэхэмрэ я мыхъэнэ нэхъыщхъэм итун, ахэр жаргону къэгъэсэбэпауэ хэтун псалъэуха зэхэфлхъэ.

ЩIэуэн, гъэжъэн, къэсыжын, игъэсыкIын, сабэ дэлхъеин, пэцыр ичин, еуэн, утхыпшIын.

Зэрыгуэзэн шапхъэ: ЩIалэ цыкIур псым хэлкIаш – «СыхэлкIаш», – жиIаш студентым, экзаменым нэхъхъейуэ къышIэжIыри.

Лэжыгыз 28.

Кыфтыкы, ээкиэцлэпч мыхуу псалъэ зэлхэхэр кыэвгыуэти шлэфтхэ. Точкэ здэшыгыпхэм деж хэрф дэггэхуамэ, дэвгыэувэж.

Хэт и зэманым шлэныгыз з...рныгыгызгуэтами, ар и лэфрактэм едзэкыз-жынш. Зи бзэгум едзэкызжа кыуэрылыху шыкыур нанэм игыэудэлужырт: «лыцлэ пшхынууши араш», – жиэурэ. Хэт лэхуэтегызкл...у лажыэм, бригадырм и шхыэфэ лэ дильэнкым. Шыунэм шлэххэм я ныбжыыр блыным мылушлу т...ридзэрт, клэртиофуэздыгызэр уплэрэплэхуклэ. Нарт хасэм зи лэз вакыз изылыхэр кыышыз...хуэсат. Тебэм плэнкл...у илэ джэдыклэм хыджэбзым цы кыыхахш. Мэхымуд икыуклэ гумызагыэц икли гурышхуэцлэ, сытми шэч кыытрэхэ, джэдыклэм цы кыыхх. Тэрчыжэ шыгубжыым нэри пэри ехэ, и псы утхуам нэпкыитыр иреупсэкл. Нысацлэм и шхэм лэлэцл т...рылхыаш, цы хужым кыыхэцшыклауэ. Абы зыкыфлэцшыжащ, и шхэм куэд трелхэ..

Грамматическэ стилистикэмкэ лэжыгызхэр

Бзэм и грамматическэ лэмалхэр стиль и лэныкыуэклэ кызгызсэбпа зэрыхур грамматическэ стилистикэм шызэпкырах. Мы лыхэм шызэхуэхэса лэжыгызхэм мыпхуэдэ упцлэхэр кыызэцлауыды:

1. Падеж формэ зэхуэмыдэхэм иту кыэклиуэнклэ хуу шылэцлэхэр.

Псалъэм папцлэ: а) *жыгыр хэхуащ;*

б) *жыгым хэхуащ.*

в) *ахышэм урыкыуни;*

г) *ахшэр урыкыуни.*

2. Языныкыуэ шылэцлэ унейхэмрэ зэдайхэмрэ я склоненэм хэлэ шытыклэр.

Псалъэм папцлэ:

а) *цакхуэ кхуащ;*

б) *цакхуэм кхуащ.*

3. Унэцлэхэмрэ цлэхэмрэ падежкэ хуэужа зэрыхуу шыкылэр.

Псалъэм папцлэ:

а) *Мадитхэ кыэкхуащ;*

б) *Мадитхэр кыэулэбжыауэ.*

4. Закыуэ бжыгызэр куэд бжыгызэм и плэклэ кызгызсэбпа зэрыхур.

Псалъэм папцлэ:

а) *мейр – пхыэцхыэмышхыэ жыгыщ;*

б) *шыр – цыххум и ныбжыэгыуш.*

5. Определенуу кыакхуэ шылэцлэм формант – у/уэ пытуи, пымытуи кыызэрыкыуэр.

Псалъэм папщӀэ:

а) *дыцӀэу сыхъэт*;

б) *дыцӀэ сыхъэт*.

6. ОпределеннӀу кӀакӀуэ щыӀэцӀэр еиннӀгӀэ кӀэзыгӀэлабӀгӀуэ суффикс итгӀусуи имыгӀусуи кӀыззрыкӀур.

Псалъэм папщӀэ:

а) *жыгым и тхъэмтӀ*;

б) *жыг тхъэмтӀ*.

7. Зы падеж формэм и лӀэкӀэ нӀгӀуэщӀ падежым и формэр кӀэзгӀэсӀбӀ-па зырыхӀур. **Псалъэм папщӀэ:**

а) *ди унагӀуэкӀэ хъэцӀэ куэд кӀытхуэкӀуац*;

б) *ди унагӀуэм хъэцӀэ куэд кӀытхуэкӀуац*;

в) *укӀыздӀэпӀыкӀуныкӀэ сынолӀэу*;

г) *укӀыздӀэпӀыкӀууу сынолӀэу*.

8. ПослеложнӀэ падежым и кӀӀэх кӀэ- мрӀэ префикс – ры-мрӀэ зӀхӀуэкӀа зырыхӀур. **Псалъэм папщӀэ:** шыкӀэ псым сикӀащ ; шым псым сырикӀащ.

9. ПӀыфӀэцӀэм и формӀхэр стиль и лӀэныкӀуэкӀэ кӀэзгӀэсӀбӀпа зырыхӀур.

Псалъэм папщӀэ: дахӀэ; дахащӀэ; дахӀэкӀей; дахӀӀуэ; дахӀэ дӀдӀ.

10. Щхъэ цӀӀапапщӀӀхэр стиль и лӀэныкӀуэкӀэ кӀыззрагӀэсӀбӀпыр.

Псалъэм папщӀэ: фӀэ дӀнӀ фыкӀуэрэ?

ДӀнӀ фыкӀуэрэ?

11. Глаголым и щхъэ префиксхэм синонимическӀэ вариант шалӀэр.

Псалъэм папщӀэ:

а) *кӀы – б – оух*;

б) *кӀо – ух*;

в) *у – ухац*;

г) *б – ухац*

12. Глаголым и формӀхэм я кӀэзгӀэсӀбӀпыкӀэ.

Псалъэм папщӀэ:

а) *пӀӀэр цӀхъэрымӀӀӀгӀӀэн*;

б) *пӀӀэр зыцӀхъэрымӀӀӀгӀӀэн*.

13. Глаголым и грамматическӀэ формӀхэр стиль и лӀэныкӀуэкӀэ кӀызз-рагӀэсӀбӀпыр.

14. Глаголым и наклонӀнӀхэр стиль и лӀэныкӀуэкӀэ кӀэзгӀэсӀбӀпа зырыхӀур.

15. Глаголым и зман катигориер стиль и лӀэныкӀуэкӀэ кӀэзгӀэсӀбӀпа зырыхӀур.

16. СтилистическӀэ кӀалӀн зыгӀэзӀцӀӀэ суффиксхэр.

17. ЩымыӀэныгӀэ формэр щыӀэныгӀэ мыхъӀнӀ кӀыкӀыу кӀэзгӀэсӀбӀпа зырыхӀур.

18. ПӀыфӀэцӀӀэхэм ягӀэзӀцӀӀэ стилистическӀэ кӀалӀнхэр.

19. СлужебнӀ псалӀӀэхэм я стилистическӀэ ресурсыр.

Литературэ

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – М., 1966.
2. Голуб И.Б. Упражнения по стилистике русского языка. – М., 1999.
3. Грамматика кабардино-черкесского литературного языка. – М., 1970.
4. Джэурджий Хь.З., Дзасэжь Хь.Е. Адыгэбзэ, Япэ Ихьхэ – Налшык, 1991.
5. Кумахов М.А. Сравнительно-историческая грамматика адыгских (черкесских) языков. – М.: Наука, 1989.
6. Кумахова З.Ю. Развитие адыгских литературных языков. – М., 1972.
7. Прокопович Е.Н. Стилистика частей речи (глагольные словоформы). – М., 1969.
8. Розенталь Д.Э. Практическая стилистика русского языка. – М., 1977.
9. Таов Х.Т. Склонение в адыгских языках в сравнительном аспекте. – Налчык, 1967.
10. Тхаркахо Ю.А. Очерки по грамматической стилистике адыгейского языка. – Майкоп, 1990.
11. Тхаркахо Ю.А. Стилистика адыгейского языка. – Майкоп, 2003.
12. Урыс Хь.Щ. Адыгэ грамматикэ. Фонетикэ, морфонемика, морфология. – Налшык, 2001.
13. Урыс Хь.Щ. АдыгэбзэмкӀэ практическэ стилистикэ. – Налшык, 2002.

Дэжыгъэ 29.

Щхъэ цӀапӀапӀӀэхэр дэвгъэхуэрэ псалъэухахэм фыкъеджэ. СыткӀэ псалъэухахэм захъуэжми кыжыфӀэ.

а) Зызыгъэлсэхуну кышӀӀӀкӀа сабийхэр школ пӀӀантӀэм кышшызэрехуэжырт: хэт уэскӀурый ишӀырт, хэт и ныбжьэгъум уэс ӀэшкӀэ ириутӀыпшырт, хэти лъэрыжэӀэ кыжыхьырт.

КӀагуэр кыубас бгырыпхкӀэ цӀӀэкъузауэ зышыгъ шӀалэ Ӏув цыкӀум и батинкӀэ лъэпсыр ишӀэжи зыкӀнӀэтыжаш. ЦӀалэ кӀамылыфэм и нӀкӀу хъуреир апхуэдизу зэхуфати, и набдзэ нӀшхъыцӀ фышӀӀӀтыр зэхыхъэжылат. ЦӀалэм и ӀӀпкыльӀӀпкыыр пымыту и нӀкӀу хъуреир кыудейм уиӀпӀамэ, балигъ нӀкӀу фӀӀкӀа кыпхуэщӀӀӀнтӀэккым, апхуэдизу гупсысэрэ нӀшхъеягъуэрэ абы цӀӀӀтти. (Н.З.)

б) Си адэм зырыжиӀам хуэдзу, пшӀӀӀджыжъ техъжыгъуэм мӀкӀур пыушӀын яухаш. (ЦӀ.А.) Шум и шытыкӀэ псом кынгӀӀӀагъуэрт ар зырызекӀуӀлӀыр. (КӀ.Т.) МӀз лъагӀэм шыӀэ апхуэдэ хуейхэм шыщ зым гъуэгурыкӀуэм шы лъэужышӀӀэхэр шыӀӀӀэгъуаш. (КӀ.Т.) Куэдн гъуэу дэмыкӀауэ, лъыжъ емышыр мӀгуфӀӀӀжыр: я еджӀныр зӀфӀӀӀкӀауэ и шӀалитӀым кыагъзэжыр. (КӀ.А.) ТӀӀкӀу сыззгъуэвгӀапаш, ауэ сыззгъуэвгӀэпӀа пӀтми, фынӀӀкӀуэӀӀ си гуфӀӀӀгъуэм, фызгъӀӀӀӀжынӀӀ! (Хь.Хь.) ГуашӀӀӀӀӀху и нысэм илыгъ шӀалэ цыкӀур кыӀиӀхаш. (Хь.Хь.) Школ кӀуэргъуэм жыуэ кыспежыаш, партӀгъуи кысхуэжыаш. Шыгугъум дахэ кызжнӀаш, шыуагъэм сыблишаш. (КӀу.Б.)

в) Гъумар и шхуэхэр кышчысхундым си пшыхьэпӀэм кыыхэхуэнт сэ апхуэдэ луэху сыхэхуэну! Си гугъарат абы и шитӀыр я закӀуэпӀцийуэ ди кӀуажэбгъум шыты е шым яхэтми, адреи шыхэр кӀарэу, пӀцӀэгъуалэу, Гъумар и шитӀым фӀэкӀа пӀцӀэгъуэплӀ яхэмыту. Сэ сыткӀэ сщӀэнт дунейм шыуэ тетыр зэрыпӀцӀэгъуэплӀыр! Ди гъунэгъум, и шитӀыр абыхэм зэрахэгъуэщӀанур! Сэ ахэр мащӀэрэ псафэ сшат!

Шыгугы уэ абы: шхьэ кӀыхь кызжепӀауэ сыту сыкъэмыувылэрэт! Шы шэсын зи мурадыр Ӏэдб цыкӀуу мэлъауэ.

– Мыр сыт, мы кысхуэпшар?– жи. – Сэ апхуэдэ хамэш къашэ бжесӀэу удзэгъӀа? (Н.З.)

Лэжыгытэ 30.

Шхьэ цӀэпӀапӀцӀэхэр дэвгъэхуэрэ псалъэухам фыкъеджэ. Стилъ и лъэныкъуэкӀэ дауэ захуэжрэ псалъэухахэм?

а) Сэ а гъэмахуэм илӀэс пшыкӀутху сыхъуа – сымыхьауэ сыщӀалэжӀ цыкӀут, итӀани Къэжэр Хьэклашэ сригъукӀэгъэсэнтӀи, сигуро си шхьэрэ зэтельт.

– Умыгузавэ уэ, Мусэ, уэлэхьи, абы и адэм и уасэу пхуэзмышӀмэ!– жызоӀэ. Мусэ ауанышхуэ сыкъищӀу и дзэлыфэ етӀри:

– Уэлэхьи, абы хуэдэу дыд зыщӀыфын иджы Къэбэрдейм имысыж – желэ абы. Сэ ар шэм хуэдэу кыстохуэ (Н.З.).

Шылащ–псэуащ зылӀрэ зы фызрэ. ЯӀэт абыхэм зы къуэ цыкӀу. Ар апхуэдизкӀэ цыкӀут икӀи къуийти ШыкъумцӀий фӀашат.

– Амуухьэ сэри сыгъакӀуэ,– жиӀэри зэгъуэрэм ШыкъумцӀий и анэм елӀэуащ. И анэм ар хуит ищӀаш. Анэм шӀалэ цыкӀлӀхэм ажриӀаш: «СынывольӀэу мы си ШыкъумцӀий фэ кыздефшэкӀыну» (луэры лӀатэ).

б) – Сэ вжесӀэнтӀ, – кышӀидзаш путешественникым, – сыщӀалэ дыдзу, дунейм хэсщӀыкӀ шӀагъуэ шымыӀэу шыщӀытам шыгъуэ, кысщӀыщӀа луэхугъуэ гъэщӀэгъуэным и хьыбар. Сэ куэдрэ сыкӀуащ хвойнэ мзэ кӀыфӀ лувым сыхэтӀу, иужькӀэ псы луфэ лӀагэм лус кӀуажэ мыщӀыху сыхуэзаш. Мыбы сикӀыжу иджырей кхьуафэжьей псынщӀэкӀэ къалэм сыкӀуэжын хуейт..

КӀуажэм куэдкӀэ пэжыжэ сыхьуащ, къалэри гъунэгъукъым. Дунейр кызырӀыхьащ. Пшэ фыцӀэжӀ лувхэм дыгъэр къуалӀэфаш. Гугъуехьышхуэ стелӀу мыгъэрей жыг къуаухэм сашхьэпрыпшурэ, мзэ лувым сыкӀуэцӀрыпщырт. Фигу ивгӀэлӀ, путешественникым и ныбжыгъу нэхъ пӀэж дыдэр ком-пасымрэ картэмрӀэ. Иужьрей зманым ар цыху куэдым яжызоӀэ. Абыхэм сыт шыгъуи кӀуагъэщӀэнуш ишхьэрэ лъэныкъуэмкӀэ шыӀэ е ипӀцӀ лъэныкъуэм узыщӀыхуэзэ кӀуажэ, къалэ псори, къуэкӀыпӀэр, кӀухьэпӀэм шыӀэ мзэхэр, псы ежэххэр. (М.С.)

Лэжыгыгэ 31.

Шыгэцлэу кыакуэ определэнэр зышчыгэу псалтэм нгысэу кыыхэфтхыкI. Елгэз кээзыгэлъагыуэ цлэпашцлэр дэту кыышыкIуэмрэ дэмыту кыышыкIуэмрэ зэфлыт.

а) Тхэрыкыуэ цыкIур и абгэуэм итIысхэжаш, шыр цыкIунтIми я кIинныр шагэтыжаш. Мамыр хуэжа дамэху быныр дэ кыдгурымыIуэ, ауэ гуфIэгэуэ зыхэл бзэ гуэркIэ зышыгуфыкIыуэ зыгуэрхэр зэжралэу шIадзаш. НасыпыфIэу ахэр псэуну дыхуэхуаш, дакышыбгэздэкIыжым, Iэ яхуэтшIри квалэрыр куэдэу кызышыкI лэныкыуэмкIэ дгээзжаш.

Кээушыжу псэукIэцлэ дахэкIэ, псэукIэ ннкIэ псэууэ цлэзыдзэжа мэзыр зэрыслэгэуар ара, е тхэрыкыуэ шырхэр ажалым кызэрэзгэлэуар ара, е си ныбжэгэуэхэм срагысэу си нэгэу зэрысезгэуэжыар ара, е си адэм фIэфIу шыта квалэрыр си IэллIэм зэризыр ара, сытми, си шытыкIэр нэгэуэцл хуауэ сыскэкуэжырт. Си шхэм и Iуэху лэпкэ хымылхэуэ езы си псэм жиIэрт: «Дунейр мыпхуэдэу шыдахэм, псори кыышыгэагэм, псори кыарууфIэ шыхуэм, уэрн, Ахэмэд, кыару бгэуэтыжынш. ЕджэнкIэ укызыкIэрыхуахэм уалэцIыхэжынш. КIуэм гыуэгунэр неггэс!»

Апхуэдэу гупысэным сыдихэхышати, си дерсхэр зэрысмыгэзхэзырамкIэ шхээусыгэуэ сшIыным, Джырандыкыуэрэ Дисэрэ яжесIэным сегупысыну сигу кээкIыжакым. Абы кыыхэкIкIэ, пыыхэзшхэм сыкээсыжу унэм сышышIыхэжам, – «Джырандыкыуэ и деж ушыла?» – жиIэу Дисэ кыышызэупшIым, жысIэнур заншIэу кыысхуэгэуэтакым. ТIэкIу дэзгэкIри, ялэу си шхэм кыиыар си жьэм кыыжэдэхуаш...

Лэжыгыгэ 32.

Определэнэу кыакуэ шыгэцлэхэр формант у –уэ – пыгу кээвгээсэбэп. СыткIэ захуэжэр псалэуахэхэм?

а) Хэжым и нэшхыр зэхуауэ, и набдзэ тхуа кIырхэр дригэуей – кыригэуехуэрэ зиллэыхырт. (Ш.А.) Мухэмэд и натIэм пшIантIэпсыр кыекIуауэ бгым кIэрыхэри мывэкIэшххэр кыригэшэзэхуэрэ дэклаш. (Кх.С.) Нартхэ я псалэ мыкIуэдэу, нартхэ и улын мыгэушу, нартхэ я нуащIэ мыкIуэтэу, нартхэ Iуэху ин кьадэхуу, нартхэ санэху схуэмэу, санэхур дунейм тетыхукIэ гыашIэу шыIэр яIэну мы хуэхуэбжыэр солэт. (Нартхэр.) Унэхэ закыуэтIакыуэм уэрэмхэр кьаджэдыхырт – хээулей хуауэ я шхын кьалыхуэу. (Ш.А.) А хыбарыр кээсыну яшIэххэртэкым, хьэблэм дэс шIалэ цыкIухэр зэхуауэ Долэт зэгуагэпу шыкыуейшIейм. (КI.А.) Абыхэм ягу кээкIыжаш Асият яхэту Iэдинхуу и унэм зэрыкIуэгыар, кыагээзжауэ кыыздэ-кIуэжым Iэдинху бгы лъапэм деж, псы и адрышI лэныкыуэмкIэ ар шууэ кьазэрыбгэздыхэгыар, уи цлэр сыт жиIэу кьазэреупшIыгар. (У.А.)

б) Кьушхэхуэ кIуэ Iэшхэр махуишкIэ гыуэгэ теташ. ЕггээзылIэм нэса нэужь, жэм кыаш пыкIузыр шхэхуэ яшIаш. Мэл минрэ шиллIрэ тIурэ зы

чэтым шалыгыш, шиблрэ шэщлрэ блыр етлуанэм шлэтш. Бжэн хыщлым шы шабэ кьатокл. Зы бжэным цы килограммитхум нэс кьытращыкл. Мэлыхуэу плырэ лэхуэу шырэ лэщхэм яклэлыклуэжынуш. Епшланэ махуэм нэхь мыгуэу ежэн хуейхэщ. Япэрей ежэгуэм здамышуэу кьэна хьэкьушыкьу шылэши ахэр здашэжынуш: фальэу пшы, тепшэч кууэ пшыкьлутху, пхэз лашкьлэу пшыкьлэу.

Лэжыгыгъэ 33.

Определенэу кьакьлэу пльыфэцлэхэр зэгъэпщрыгъэ формэ зэхуэ-мылдэхэм явгъэуэ. Стиль и лэзныкьуэклэ текстым зэрызыхуэжыр кьыжыфлэ.

а) Куэбжэпэм щыт шиху жыгыжь бэлацэм и лъабжэм хьэмбылуу шлэтхысхьаш, хуэму зигъазуэ, жьажьэу зипльыху (Къ.Хъ.) Гулэз псынщлэу лукьыжаш насыпмырэ гуапагъэмрэ кьыхэкьлэ сыну жа Анчокьу кьыгъанэри (Кл.Т.). Дэ сыт шыгыуи, махуэми, жэщми, гъамахуэми, шымахуэми ди лэжыгыгъэр кьабзэу, ди луэхур шапхъэу дышшытыну и чэзуш (Къ.Хъ.) Шыхубзым и шхьэщыр кьилэтри тлэкьлэу кьыскьлэыпллэри иридзыкьы-жаш.(Ж.Лу.) Шур зэпымычу луашхэз кьуагъым кьухьэрти клуэдэжырт, кьлэ абы и ужьклэз мыгуэу тхьэмышкьлэу хуэпа шыхур луашхэз кьуагъым кьыкьуэкьырт. (пс.) Сэ ар псэуэу кьэсшэссыи хуейт, абы дидейхэм лэджэ яхуилэуэтэфынут (Ж.Лу.). Нэхь хэгъуауэ шы фермэмклэ кьикьлэ, шлэкьлэу фыщлэр клэрыпхауэ, баштыкь хужьыр и пллэм идзауэ, Мурат абыхэм кьахыхьаш (Къ.Къ.). Кьыхылыхыу гупсысэри иджыпстукьлэ имыгъэуу кьышлэкьлэш (Къ.Къ.). Шынагуэу кьыхуэзышэ зыгуэри абыхэм шыщ зымы Гулэз иджыклэ хылагуэртэкьым (Кл.Т.). Уэ, бажэ шыкьлэ, зэкьлэ унемыжэ, ди кьлэ макь зэрызэхэпхыу ныщлэпхуэ (Пс.) Дахэлишэ и шхьэщыр дапщэцэ и зэхуэдитлым нэсуш зэриухуэныхыр, адрей кьэнэр хуитэ еутлэпш (Хъ.Хъ.).

б) Унэр нэхь хуабэ хьун папшлэ, шымахуэм шхьэгъубжэхэр тлуашлэ яшл. Рамитл хэбгыуэв нэхьрэ абдж лув хэлэу зы рамэ хэбгыуэвэныр нэхьыфлу кьыпшыхьунклэ хьунуш. Аршхьэкьлэ хуабэр пэшым абыклэ шлуыгъэкьыи пхуэзфлэкьырым. Рамитл зэхуакум хьэуа дэтын хуейш. Абы унэ клуэцлыр шылэп фыуэ шехьуэм.

Ди шыфэм хэт хуабэр хымыгъэкьыу абы хуэдэ дыдэу кьызэтрэгъанэ шыгыными, псом хуэмдыу мехым кьыхэщыкьлам. Мехыр цы налэу зэхэлэш. Абыхэм я зэхуакум хьэуа дэтш. Мех пылэ шышхьэрыптлэгъэм деж е джэдыгу, мех бэлэто шышптлэгъэм деж, цы налэу зэхуакухэм дэт хьэуам ди шыфэм хэт хуабэр хыгъэкьырым.

Цы вакъэм лъакьуэр нэхь егъэхуабэ, фэ шырыкьум е хьэфэ шырыкьум нэхьрэ. Ар алхуэдэу шышшытыр цы вакъэр кьызыхэщыкьлэ ушллэм фэм е хьэфэм нэхьрэ хьэуа нэхьыбэ хэтци араш.

Стилистическэ синтаксисымкӓ лэжыгыгэхэр

Стилистическэ синтаксисым едж синтаксическэ конструкцэхэр стиль и лэзныкыуэклэ кӓгӓгэсэбэпа зырыхур. Абы хохӓ псалъэуха кызырыкӓуэхэм и синонимическэ вариантхэр, псалъэ зэкӓлтыхыкӓлэм бзэм шигӓзэацӓ стилистическэ кӓалэнхэр, псалъэухам и пкыгыгуэ зӓлӓпкӓгӓгӓхэм я стилистическэ кӓалэнхэр, зырызхуагӓзэ псалъэхэмрэ, вводнэ псалъэхэмрэ конструкцэхэмрэ я стилистическэ мыхӓнэхэр, стилистическэ фигурэхэр, нӓгӓушӓхэри.

Синтаксисым и стилистическэ зӓфӓлӓхэр инш. Синтаксическэ конструкцэхэр стиль и лэзныкыуэклэ тэмэму кӓгӓгэсэбэпыным мыхӓнэшхуэ иӓщ кӓпсӓлзыныгыр дахэ, шэрыуэ, лупшӓ хуным теухуауэ.

Стилистическэ синтаксисым ехӓлӓ лэжыгыгэхэм мыпхуэдэ упшӓхэр кызыщӓлаубыдэ.

1. Псалъэуха кызырыкӓуэ зэмплӓужыгыгуэхэм я синонимие.

Псалъэм папшӓ:

а) *Хэт стационнэ смотрителым хуэмынхыдэр, хэт абы фӓзынэр?*

б) *Псори хуэшхыдэрт стационнэ смотрителым, псори фӓнэрт.*

2. Пкыгыгуэ нэхыщхытӓри зыхэт псалъэухахэмрэ зы пкыгыгуэ нэхыщхӓ фӓклэ зыхэмыт псалъэухахэмрэ я синонимие.

Псалъэм папшӓ:

а) *Уэ дӓжэ учылажӓэрэ?*

б) *Дӓжэ учылажӓэрэ?*

3. Шхӓ зимыӓ псалъэухахэмрэ шхӓ мыбелджылы зилэ псалъэухахэмрэ я синонимие.

Псалъэм папшӓ:

а) *Зы фӓклэ хӓрбызитӓ кыинхуэцтӓнужым.*

б) *Зы фӓклэ хӓрбызитӓ кӓаццӓ хуунужым.*

4. Псалъэ зэкӓлтыхыкӓлэм и стилистическэ кӓалэнхэр. Инверсия.

5. Псалъэухам и пкыгыгуэхэм я увупӓхэр. А увупӓр кыхэхыныр зытеухуар.

6. Сказуемэмрэ подлежащэмрэ зырызекӓр.

7. Сказуемэр подлежащэ зӓлӓпкӓгӓгӓхэм зрекӓр.

Псалъэм папшӓ: *Абы и луцагымрэ губзыгӓгымрэ удахӓх.*

8. Послелогхэм я синонимие. (Шхӓклэ, папшӓ, и луэхуӓдэ, и гугӓу).

9. Псалъэухам и пкыгыгуэхэр кытегӓгӓзжыныгыр стиль и лэзныкыуэклэ кызырагӓсэбэпыр.

10. Сказуемэ зӓлӓпкӓгӓгӓхэм подлежащэр зрекӓр.

11. Стиль и лэзныкыуэклэ пкыгыгуэ зӓлӓпкӓгӓгӓхэр кызырагӓсэбэпыр.

12. Стиль и лэзныкыуэклэ зырызхуагӓзэ псалъэхэр, вводнэ псалъэхэмрэ конструкцэхэмрэ кызырагӓсэбэпыр.

13. Авторым и псалъэм и стилистическэ кӓалэныр.

14. Интонацэм и стилистическэ зэфэкыр.
15. Подлежащэ зэлъэкъэгъухэм сказуемэр бжыгъэкӀэ зэрекыр.
16. Псалъэухам и пкъыгъуэ зэлъэкъэгъухэм я стилистическэ зэфӀэкӀхэр.
17. Псалъэ зэкӀэлыкӀуэкӀэм игъэзацӀэ къалэнхэр.
18. Бзэм и къабзагъэмрэ и къулеягъэмрэ.
19. НэгъуэщӀым и псалъэм и къэгъэсэбэпыкӀэм и вариантхэр.
20. Псалъэ зӀпхыкӀэхэм я синонимие (вариантхэр).
21. Сказуемэр зыдэгъэхуа псалъэухар.
22. Тропхэм речым шагъэзацӀэ стилистическэ къалэнхэр.
23. Стилистическэ фигурэхэр.

Литературэ

1. Балли Ш. Французская стилистика. – М., 1961.
2. Будагов Р.А. Литературные языки и языковые стили. – М., 1967.
3. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. – М., 1963.
4. Винокур Т.Г. Закономерности стилистического использования языковых единиц. – М., 1980.
5. Голуб И.Б. Стилистика русского языка. – М., 2001.
6. Грамматика кабардино-черкесского литературного языка. – М., 1970.
7. Дегтерева Т.А. Культура письменной речи. – М., 1968.
8. Джэурджий Хь.З., Дзасэжь Хь.Е. Адыгэбзэ. ЯпӀ Ӏыхъэ. – Налшык, 1991.
9. Камбочоков А.М. Проблемы простого предложения в кабардино-черкесском языке. – Нальчик, 1997.
10. Ковтунова И.И. Порядок слов и актуальное членение предложения. – М., 1976.
11. Кумахов М.А. Сравнительно-историческая грамматика адыгских (черкесских) языков. – М.: Наука, 1989.
12. Кумахова З.Ю. Развитие адыгских литературных языков. – М., 1972.
13. Одинцов В.В. Стилистика текста. – М., 1980.
14. Розенталь Д.Э. Культура речи. – М., 1964.
15. Розенталь Д.Э. Практическая стилистика русского языка. – М., 1977.
16. Словарь литературных терминов. – М., 1981.
17. Солганик Т.Я. Синтаксическая стилистика. – М., 1973.
18. Тхархахо Ю.А. Стилистика адыгейского языка. – Майкоп, 2003.
19. Урыс Хь.Щ. АдыгэбзэмкӀэ практическэ стилистикэ. – Налшык, 2002.
20. Урыс Хь.Щ. Адыгэ грамматикэ. Синтаксис. ПунктуацӀэ. – Налшык, 1994.
21. Хутежев З.Г. Порядок слов в предложениях именной и причастной конструкции // Всероссийская научная конференция молодых ученых. – Нальчик, 2003.

22. Хутежев З.Г. Стилистические функции порядка слов в простом предложении кабардино-черкесского языка // Государственные языки Кабардино-Балкарской республики в теории и практике. – Нальчик, 1998.

23. Шьаукъо Ж., Клубз Б. Адыгэбзэм и стилистик. – Мыекъуапэ, 1974.

Лэжыгыгъэ 34.

Инверсие гъэпсыкIэ зиIэ псалъэуахэр зэкIэлъыхьыкIэ заншIэу зэфхьуэкI.

Сэ сыхуейщ фIы хьуну ди зэхуэзэр,
Ауэ, кхъыIэ, укыизэмыубзэ,
Сэ сесаш си закъуэу, хуэдэу мазэм,
Къримышу шыгми усэм гыбзэ.

Сэ сесаш, си закъуэу, хуэдэу мазэм,
Сыкхэунэхуарэ зэ-жэщ курыкупсэм,
ЗэблэкIыну шынэр зэхуэзгъазу,
СымыцIыхуу шытми есту си псэр.

СыхушIегъуэжауэ аркъым, хьэуэ,
Мазэр хуейкъым зэи уэздыгъэ лей,
Къугъуу шытми къуажэм дэсир хьуауэ,
Зыхудэкъугъейр а мазэ хейри.

Сэ сыхуейщ фIы хьуну ди зэхуэзэр,
Зыгъэгусэ схэлъкъым, сщогъупщэж
Гауэм я нэхъ гуащIэр, къызуэзми,
Хьумэ псалъэ гуалэ зэхэсхыж.
Сэ сыхуейщ фIы хьуну ди зэхуэзэ... (Б.А.)

Лэжыгыгъэ 35.

Сказуемэм и увыпIэм псалъэуахам сыт хуэдэ мыхьэнэ хилъхьэм и кыжыфIэ.

а) – КъызгурыIуэркъым сэ фэ къомыр фыкъезыхьэкI уейпсейр! Сэ диным сыщикIри жысIэхэр жыззыгъыIэри сощIэж, Аслъэмырзэ. Мы псалъэмакхыр къыщегъа ялэ махуэ лъандэрэ зы мэкхьали шэч сIлакхым си лъэныкъуэ фымыхуну. Си шынэхьыщIэм ищIа делагъэм хуэдэ тIысу цIыху къыхуэзгупсысхьтэкхым. АтIэ, си адэж – си анэжхьым игъащIэ лъандэрэ зэхуахьэса мылкъур мо щIалэжэ цIыклум къыхуэзгъэнэн хуейуэ, хьэмэрэ си адэж – анэжхьыр зыщIэлIыкIа унэм ар къыщIэзнэнэ ара? Ара къыспэвубыдыр? Си шынэхьыщIэр бын хуейуэ шыгамэ, си бынхэм ящыщ къиштэ хьунутэкхэ? Фэ фи щхьэм хуэзфIэмыкIын сэ къыспэвмыбуди. (Ж.Б.)

б) – Пляггүрэ, ди нэхыжыфI, дунейми гьашIэми захьуэж. Дэри жьы дыхьуауэ кьышIэжIынуш. Сэ шIэрт сыкьызребджэнур. Фыуэ шIэрт. Дэ кьуэш тшIа ГьуэгүлI ежьэжаш. Ар дэжIуар зьыми ишIэртэкьым. Ауэ аракьым нэхышхьэр, нэхышхьэр уэ ушIэгүзавэрш. ШIалэгьуалэр, сыт хуэдэ пшIэ кьытхуашIу фэ зытрамыгьауэми, кьылдэдүэжыркьым. Ахэр хуейш езыхэм я хабзэкIэ псэужыну. Абыхэм я шхьэм зыгүэрхэр иралъхьаши. абы пхутекIынукьым. ЛIэщыгьуэр и кIэм ноблагьэ, Дотэ, лIэщыгьуэ зэхьуэкIыгьуэ кьэскIэ хабзэшIэ кьэунэхуу жалэ. ШIалэгьуалэм езым я хабзэ ягьэувыж. (Ж.Б.)

в) – Зы зэман гүэрэм ди кьуажэм шыпсэуаш Мэзан зи цIэ шIалэ. Ар алхуэдизкIэ кьарууфIэти, цыхухэр «Мэзан-пелуанкIэ» еджэрт. ШIалэ кьабзэт Мэзан, ауэ тхьэмышкIэм кьыхэкIат, езыри тхьэмышкIу псэурт, етIысэх имыIэу махуэм и жэми пшым хуэлажьэу гүбгьуэм ит пэти. А пшым иIэт пхьу дахэ, МэрауэкIэ еджэу. Лъыхьу и куэд шхьэкIэ, Мэрауэ зьыми дэжIуэн идэртэкьым. Абы и псэм кьыхыхар Мэзант. И адэм ар кьышIэшIэ, «Си пшы напэр текIынуш!» – желэри пшылI шIалэр Iэлхьэлх ирегьэшI, выгум илгу мзым ирегьашэ: «Аддэ кууэ хэфши шивдэ, дыгьужь Iус хьун хуэдэу», – желэри. (Ж.Б.)

Лэжыгьэ 36.

Обстоятельствэм и увынIэм сыт хуэдэ зэхьуэкIыныгьэ хилъхьэрэ текстым и мыхьэнэм?

а) – Алыхьым гушIэгьу кьытхуишIынш, – жиIаш хуэму Мудари.

Цыхум и нэхыбэр пшыIэм кьэсыжыну хунэмысу, уафэр шынагьуэу хьуэпскаш, кIэшкIэ иужь иту, дунейр икьутэжу, уафэр гьуэгьуаши. Зүүэ, пэгункIэ кьракIыным ешхьу, уэшхыр кьрикIуташ. Зэпымычу шыблэр уэрт, уафэр шынагьуэу гьуагьуэрт. Хуэм-хуэмурэ цыхухэр кьытэхуэсыжани, псоми псыр кьапыжу. Ауш-Джэрджий кьэжэх псыхьэлыгьуэм, абы псыхьэ-лыгьуэкIэ уеджэ хьуунумэ, мор мыр жыхуаIэ шхьэлыр илэхьэжэфынут. НапIэзыпIэм кумбIэмбхэр шэдыхуэ хьуаши. Уэшхыр алхуэдизкIэ иити, метр зытхухэкIэ шытыр уигьэлыгьуэртэкьым. Псоми пшыIэм зышIаудыгьуауэ шIэст, я шхьэ кьудей шIашикIыну дзыхь ямышIу. Бот пшыIэр кьытэхыжыхьырт. Абы гу шылытэм, Мудар шIэупшIааш:

– Сыт, Бот, кьэлпыхьуэр? (Ж.Б.)

б) Ефэндым и лъапсэр зэрыжыIэу шIыхьэхуу кьыздашIэри зы махуэ-гьэлсу хуаухуат, нэхь кьуажапшэмкIэ шIапIэ зэгь, тынш хухахри. Жанхьуэт-хьэблэр абы нэхь мащIэу иригуфIэртэкьым икIи ирипагэртэкьым япIэ Кушыку уэлийуэ зэрыхахам нэхьрэ. Исхьэкь хуэдэ ефэндыхуэ, духьэши, Иманым и лэжыкIуэ уи жылэ дэсыныр шIыхьым и мызакьуэу икIи пшIэш-хуэш. Псори кьэгьани, шIэблэм шхьэкIэ ар сыт и уасэ, мо лIыжь кьабзэм, лIыжь Iэзэм и уаз зэхахыр. Е жумэш, е нэшI мазэш, е кьурмэш, е зьыми

яхутемыгэкүлүт лэныгээрш. Ахэр луэху кьудейкьым, атлэ икли зыгьэсаплэщ, уциянплэщ. (М.С.)

а) Апхуэдэ шыклэклэ си щхьэгьусэр «кышчыгүвэхэм деж» кьыз-рашэж машинэм и лъэужь сытехьа нэужь, етлуанэ махуэм сэ афлэкла нэгьуэшл луэху сщлакьым. Икли, зызумысыжыныщи, си ныбжьым кьриубыдзэ сэ а махуэм хуэдэу лэныгтэм сышытегушхуа кьыхуихуауи сщлэжыркьым. Сэ езыр апхуэдизклэ сыгулцанэщи, зыщыстхьэшлклэ тасым ит псым бадзэ е хьумплэ-цлэдж кьыхэхуэмэ, ар кьыхэзмыхыжу сеплурэ езгьэтхьэлэн схуэшэчир-кьым. Ауэ абы шыгьуэ зымыщлэжу апхуэдизклэ гушлэгьуншэ сыхьуати, а сымыщыхуу си бий хьуар зэшзэплэу сыуклын жыхуэплэр бадзэ е хьумплэцлэдж спытауэ кьысшыхьунутэкьым. (А.А.)

Лэжыгьэ 37.

Псалэзухам ялэ кьаклүз псалгэмрэ иужь дыдэ ит псалгэмрэ я стилистическэ нагрозкэм фьклэлыпль.

а) Гуашэнэху адрей пэшым шлохьэ. Ар и кьуэм и лэгьунэш. Пэшыр еклуу зэлъылуаш Уэсым хуэдэ плэпхьуэ хужьхэр зэрыпхьуа гьуэлъыплитыр унэ блын зырызым клэрытщ. Унэ утыкум итщ жыгей стлал хьэлъэ, тепхьуэ дахэ тельу. Этажеркэм зыбгьурыгьэувауэ тхылъ куэд тельщ. Абыхэм и ныкьуэхэм я жинтым дыщэпсклэ тхауэ зыгуэр тетщ. Мис а тхылъхэр кьацгьуэр жэшклэ Назифэрэ Мэжидрэ йоджэ. Ауэ Гуашэнэхуи мурад ишлаш, лэмал имылэу абыхэм еджэфу зыгьэсэнү. (Хь.Хэзж.)

б) Софье нэгьунэгьу дыдэу, автоматыр уэрамым кьышылэзлэщ. Гур ирихьу хьэр зэшлэкьугьыклри, и псэр зэрыхэкьыр нэрылгьагуу, иплэм иджэрэзыхьаш. Зы дакьикъэ нэхэ дэмыкьыу зэшлэклэзызээрэ зишыхьаш, иужьклэ зиукьуэдийри еуплэхыпаш. Арззы хьуа зыбжанэм я дыхьэшх макьыр асыхьэгтым кьызэхахаш. Яукьынур яукла иужьклэ, ахэр зэрылэм лыукл гу шлывлэклэ клэлыпльыжу еса цыхухэм я дыхьэшх макьыр шызэхихым, хьэклэкхьуэклэ флэхьхэр гьунэгьу кьызэрыхьуар Софье зэхышлаш. Зимы-цлэжу Софье и фочыр быдэу зылэшлыкьуаш.

в) Баш зэпыдз яшри хьэдэр бгым кьрахьэх балъкьэрхэм. Гушлэгьу ин хуашлү зэрагьээзэхуэж. Шлалэ зыбжанэ зэбграгьэклри адыгэ мэлыхьуэ пшылэхэм хьыбар ирагьашлэ. А махуэ дыдэм кьызэхуэса адыгэ мэлыхьуэжьхэм хьыбар ирагьашлэ. А махуэ дыдэм кьызэхуэса адыгэ мэлыхьуэжьхэм шыуагьэншэу кьацыхужаш Уэсмэн тхьэмышклэм и хьэдэр.

Балъкьэрхэм гу зэшлэша кьратщ, лы зыбгьуншл кьышлэгьури Шэрокьуэхэ кьыхуашэжаш Уэсмэн и хьэдэр.

Жалэж быдэу Уэсмэн шышлалэхьэм шыгьуэ зэрагьеям хуэдиз хьэдэгьэшхуэ а кьуажэм зэи шымылауэ.

Арати, шлалэхьэжаш Уэсмэн тхьэмышклэм и хьэдэр, Заур цыкьлү бгьурылэу.

Иджыри кѣс налуш а тлум я кхѣр. Удз шабѣ кѣабзѣ флѣкла зѣи кѣыте-
клакѣым, жалѣ, а тлум я кхѣм зы удз ежѣужѣ...*(Хѣ.Ам.)*

Лѣжѣыгѣѣ 38.

Сказуемѣм япыт шхѣ префиксхѣмклѣ подлежащѣр кѣзѣвгѣуэт.
Ахѣр хѣзѣгѣуѣвзѣурѣ псалѣзѣухахѣр кѣѣфпѣслѣ.

а) Пшылѣм дыкѣсѣыжаш, тлѣклу дѣдзакѣэри дыгѣуѣлѣыжаш *(Ш.А.)*
Иклѣшлѣплѣклѣ зауѣр зѣпагѣуѣаш. *(Кл.Т.)* Пшыхѣшхѣзѣ гуѣрым унѣм дышѣзѣхѣсу
дытѣпѣслѣыхѣырт урысѣбѣзмклѣ кѣзѣсхѣ оцѣнка «тлумрѣ» «шѣмрѣ» клѣуда
зѣрыхѣунѣм. *(Т.Хѣ.)* Анѣ насыплѣфлѣм гушашхѣм шѣжылѣ уѣрѣд хуѣдѣу ари
кѣышѣхѣурт. *(Т.Хѣ.)* Емыклу зѣхѣуѣзѣмыгѣѣшлѣын шхѣжклѣ, кѣызѣжлѣар кѣызѣгу-
рылуѣуѣ фѣ зѣгѣтѣзѣгуѣэри сыпыгуфлѣклѣ хуѣдѣу зѣсшлѣаш. *(Т.Хѣ.)*

б) Псалѣэныр шѣдыхѣм дѣжѣэжаш. *(Т.Хѣ.)* Согупсѣс, согупсѣсери мы
адыгѣхѣм ди пѣсѣуклѣр зѣхѣуѣдѣр кѣысхѣуѣшлѣркѣым: ди бѣжѣгу шхѣжклѣм
адѣклѣ сѣт шѣшлѣэми дымышлѣу дунѣйм дытѣтѣшлѣ, дѣ дымышлѣ шѣмылѣу ди
гулѣшлѣ. *(Кл.Т.)* Уѣздѣыгѣѣ кѣсѣыхѣхѣр солѣагѣу, бомбѣ кѣзуѣжхѣм я макѣ
кѣызѣгурылуѣ хуѣдѣш, ауѣ кхѣухѣлѣатѣ лѣуѣлѣауѣ шѣлѣу зѣклѣ зѣхѣсхѣркѣым...
(Кѣ.Хѣ.) Сыкѣыздѣклѣуар си ныбѣжѣгѣут, арыхѣу лѣдѣжѣми я шхѣѣфѣ дѣлѣбѣжѣын
хуѣй хѣуаш.

Лѣжѣыгѣѣ 39.

Подлежащѣм сказуемѣр зѣрѣклѣу шлѣпклѣр кѣыжѣфлѣ.

1. Егѣѣджаклуѣхѣмрѣ зѣгѣасѣхѣмрѣ шлѣху гуапѣт. *(Т.Хѣ.)*
2. Жыг гѣзѣгѣахѣмрѣ удз гѣзѣгѣахѣмрѣ я мѣ дахѣм дунѣйр зѣшлѣшлѣтѣти,
хѣзуам шлѣхухѣр игѣѣѣфлѣт, кѣарууфлѣ шлѣт. *(Т.Хѣ.)*
3. А гулѣгѣхѣмрѣ а гулѣсѣсѣхѣмрѣ Шорѣ зѣшлѣауѣбыдауѣ шлѣаыгѣыр и пѣэр
уафѣгум шѣсу шѣшѣыта дѣкѣыкѣхѣхѣрт. *(Т.Хѣ.)*
4. Жѣпкѣ мѣзым и гѣунѣгѣу кѣуажѣм Дѣсѣрѣ сѣрѣ дѣлѣпхѣуаш. *(Т.Хѣ.)*
5. Дыгѣѣ кѣухѣм и бѣзѣй дышѣпѣсклѣ ила кѣурш бѣгуѣшлѣхѣмрѣ кѣурш
сыджѣхѣмрѣ, уафѣ шхѣуантлѣхѣмрѣ дунѣйр ягѣѣшлѣрѣашлѣрт, ягѣѣдахѣрт. *(Т.Хѣ.)*

Лѣжѣыгѣѣ 40.

Сказуемѣ зѣлѣпкѣгѣгѣухѣр кѣзѣвгѣуѣти кѣыжѣфлѣ абылѣм шѣшѣу
подлежащѣр зѣзыгѣаклуѣр.

Ахѣр гублѣашхѣм дѣтлѣсхѣэри ежѣэжѣхѣш, кѣыздѣклѣа шѣ, мѣл
фѣрмѣхѣм клѣужѣynu. *(Кѣ.Хѣ.)* Пѣлѣгѣуѣплѣым лѣагѣу илѣт флѣлѣзѣ лѣѣшхѣмклѣ
шлѣшлѣр кѣреуд, тѣсыр имыгѣсѣысу мѣлѣэхѣу, и бѣгѣ лѣтамклѣ жѣыбѣгѣэр
зѣлуѣкѣу. *(Кл.Т.)* Шклѣшѣбѣжѣр зѣрылуахѣу, шклѣр кѣышлѣжѣри жѣымѣ
зѣшлѣдѣзѣш. *(Кл.Т.)* Ллѣым хуѣйр кѣызѣпѣплѣыхѣри зѣкѣомрѣ дѣлуаш. *(Кл.Т.)* Ди
дѣж кѣклѣуѣзѣгѣаш шхѣаклуѣр иклѣ нѣлуасѣ зѣхушлѣлат зѣлѣжѣ тхѣгѣэм.

кбоувилэри, зыгуэрхэр кѳрагѳкл, ауэ езыр зыпѳплѳхэр кѳахѳхуэркѳым.
Ауэрэ телефоныр кбоуэ. (Т.Хѳ.)

б) Апхуэдѳу лѳы пѳхѳшѳ шѳхѳкл, Нашѳхѳуэ икѳуклѳ цѳыху зѳлѳзѳрыгт,
жимѳлѳпѳхѳи жѳлѳнѳтѳкѳым, жѳлѳми епѳѳѳжѳнѳтѳкѳым. Исѳел и гугѳш ар
езѳм и тѳлѳхѳѳу, жѳлѳр фѳлѳкѳабылу. Апхуэдѳу шѳнгугѳар екѳл фѳлѳклѳ нѳбѳр
кѳыздѳсѳм зѳкѳуѳшѳтѳм я луѳхум зѳрыхѳмѳлѳбарт. Ауэ мѳс иджѳ
кѳыгурылуш, адрей я унѳкѳуѳшѳхѳми хуэдѳу, Нашѳхѳуи зѳрымыарѳзыр Исѳел
ишлѳхѳмклѳ. Абы нѳхѳ игѳѳшынаш зѳлѳзѳфызѳр. Нашѳхѳуэ и пѳальѳхэр
шѳзѳэхѳхѳм, нѳхѳыжѳхѳм я пѳальѳм япѳдзѳжѳнѳлуэ дзѳхѳ имѳшлѳ, Фарѳзѳт
клѳбѳу зѳишлѳри Аслѳѳмырѳзѳхѳ кѳышлѳклѳуѳсыклѳжѳаш, игуклѳ гѳбзѳу шѳлѳр
зѳрылѳѳпѳкѳыу яхуигѳѳшѳу. Исѳел нѳхѳ еуплѳхауэ гу шѳлѳытѳм, Аслѳѳмырѳзѳ и
пѳальѳхѳм пишѳаш:...(Т.Хѳ.)

ѳ) – Шѳхѳм бѳэр и лѳыклѳуш, бѳэм лѳыклѳуэ илѳкѳым. Фѳкѳышѳзѳупшѳлѳклѳ,
фѳи нѳмыс нѳхѳ лѳагѳ тѳхѳм ишл, сѳ мы дѳздѳшѳлам кѳѳсѳар мырѳш. Фѳ дауѳрѳ
фѳхуейѳми фѳеплѳ, зѳвѳгѳзѳахуэ, ауэ дѳ Арысѳѳйр нѳкѳуѳѳкѳуѳгѳу тѳишѳ хѳуну-
кѳым. Мыбы шѳапѳхѳ шлѳтепѳхѳн куэд сѳ слѳѳгѳуаш. Я унѳ, лѳѳмыж ухуѳклѳ, я
шлѳлѳгѳуалѳр зѳрырагѳаджѳр. Зѳхурагѳаджѳ, зѳхуаунѳтлѳркѳым зѳи гугѳу сѳишлѳр,
шлѳныгѳэ зѳрырагѳѳгѳуѳтырш. Хѳунукѳым, дуней зѳи лѳмал шѳлѳкѳым лѳшѳклѳ
дапзѳувѳну. Аркѳудейѳм фѳегупсѳыс: дѳиш дѳышѳмысѳхѳу, дѳлѳздѳкѳауѳу, дѳѳѳ-
плѳшлѳу мѳзѳгѳл гѳуѳгу зѳпѳгѳнаш Бытырѳыху дѳнѳсын шѳхѳклѳ. Ар кѳѳралѳм и
гѳунапкѳытѳлѳм кѳышѳтебдѳзѳм, и лѳхѳѳ тѳхуани хѳуркѳым. Иклѳи а пѳсѳр гѳуѳгу
кѳудейкѳым, шлѳи лѳнѳшлѳ кѳудейкѳым. Абы цѳыху иш. Изѳу. Кѳѳлѳхѳм я гугѳу
умышлѳхѳхѳи, кѳуаѳжѳхѳм, жѳлѳхѳм. Бытырѳыху и зѳкѳуѳ цѳыху мѳн шѳишѳм
шлѳнгѳу дѳсш. Москва нѳхѳыбѳжѳш. Апхуэдѳ кѳѳлѳу Арысѳѳей илѳм и жѳлѳр
кѳыпхуѳшлѳнукѳым...(М.С.)

Лѳжѳыгѳѳ 43.

**Мыхѳѳнѳклѳ кѳышѳзѳѳгѳ пѳальѳзуахѳм сказуѳмѳ зѳлѳѳпѳкѳѳгѳхѳр
кѳышѳыгѳѳзѳбл. Текѳтым зѳрынѳхѳуѳжѳр кѳыжѳыфлѳ.**

а) Фѳыз нѳклѳу улам хѳыдан флѳей кѳызѳѳкѳуѳхѳри, зѳклѳи мыгузѳвѳу
тѳгѳысѳхѳѳлѳр елѳѳшлѳж. Нанур кѳѳшѳтѳж, тѳхѳушлѳхѳхуѳрѳ и куѳишлѳм
ирѳгуѳжѳри, зѳири кѳѳмыхѳуам хуэдѳу мѳтлѳсыж.

Зѳыгѳѳлѳсѳхуѳгѳуэ махуишлѳлѳр хѳыдогѳѳклѳри, мѳзѳм ику иту килоѳетр
мѳнѳрѳ шѳишлѳр шѳѳ нѳкѳуѳѳрѳ мѳхѳу. Шлѳпѳхѳуэ, нѳыбѳжѳѳгѳу, ушлѳпѳхѳуѳзмѳ! Тѳл
шлѳклѳу хѳѳфѳ лѳуданѳм пышлѳлуэ ядз кѳѳс лѳгум кѳылѳшлѳлѳзѳдѳж дѳжѳгуалѳѳм
хуэдѳш сѳи гѳѳшлѳр. Илѳѳсым кѳѳриубѳдѳу килоѳетр дапшлѳ хѳуѳрѳ кѳѳсклѳр? А
кѳѳмыр гѳуѳгу зѳишлѳ сѳытѳту склѳугѳамѳ, дѳнѳ нѳсѳат иджѳи!...

– Автобусѳр емѳжѳѳу кѳѳлѳжѳи унѳм гѳѳзѳж, е нѳгѳуѳшлѳ гѳуѳгу тѳхѳи,
уи шѳхѳѳ лѳх! – Кѳыхѳедѳз мѳкѳ шѳхум, нѳхѳ кѳѳруушлѳ хѳуауѳ.

– Апхуэдѳу нѳуфлѳишлѳхѳѳрыуѳу гѳуѳгу утѳхѳклѳ дѳнѳ унѳсыфѳи! –
хуѳзѳмѳдѳу зѳпѳзоуд.

Автобус гүйджэм силгэмэ и нэклүр кыишу зы хьыджэбэ кьыдэкүйей-ри си шьыб кьыдэтгысхьаш. Хьыджэбзыр кьамылыфэт, и шхьэц фыццэш-хуэр екүу и шхьэм кьешэклауэ егъзубыдыжат. (Къу.М.)

б) Зысхуэпагъэххэти, зэу сыкътэдждри сыккышлэк. Сызытешыны-хын зышлэмылг пэшым и бжэр кьызошэлэри сыккыдокл, Махуэ кьэс сы-ккышыдэкүйу шыта палгэм тлэкү сыккыклэрыхуаши, си кьару кьызэриху сепсыншлауэрэ сокүэ, автобусым сыккыклэрымыхун папцлэ. Из мыху-пауэ, ежэным куэд хуэменжу синосри сотгысхьэ. Кьыспэллгэу шыт шэнтым зы цыхубз кьосри тотгысхьэ, губгъуэрыс хьэрыпхэм ящышу. И нэклүр тхыпхьэщыпхьэ шхьуантлэклэ улуауэ гъэшлэрэшлэщ, джанэ фыццэ кыгхь шыгыш, и пшэмрэ и дамэхэмрэ луданэ кьуэлэнклэ хэдыклауэ. Абы нану пэ флей цыкү кьыбгъэдэсш. Лэжыаплэ сыздэкүйэр Дамаск кьепха районхэм шышу кьалэ цыкү гуэрш. Махуэ кьэс километр тлошлрэ тхурэ склун хуейш, сынэсын папцлэ. (Къу.М.)

Лэжыгытэ 44.

Определенэ зэлэпкьэгъухэр текетым кьышывгъэсэбп. Текстым зэрынхуэужыр кьыжыфлэ.

а) Шлэпхуэу, лүкл, уи льякьунтым кьызэрахуэ шлэпхуи, уи шхьэр лүх, укызэмыпльэкүйу уздэжэфыным нэс жэ. Дунейр инш, зы гьашлэ флэкла бгъэшлэнукуым, улла нэужь укьалъхужу шлэрышлэу упсэужынукуым. Дунейр жажэщ, псэуныгъэр лэфлш, дьджыгъэр бгъэнышлэуу зы дурэш гуэрым зыдэбубыдэжу уи махуэхэм я нэхь лэфл, я нэхь дахэ хьун хуейр, уи гьашлэм и гьатхэр, уи шлалэгъуэр дэкуэзауэ бгъаклэуэмэ, сыту сыделэгъа жылэжклэ кыгъээзжынукуым.

Сыхьэт теужыр кьытеуэу, нышэдибэ плэм сыккызэрыхэтгысхьэу, а гупсысэхэр зэуэ кьыстобанэ Хуэмурэ плэм сыккыхоклри зызотхьэшл. Нобэ-тэжыым апхуэдэ гупсысэхэм сыхагъэзыхуэ шыщладзар. Илгъэсым шлнгъуауэ палгэ имылэу зэуэзэлпэу кьыстебанэрти, сызэшлалүлэрт. (Къу.М.)

б) Ныжэби сызэрыжея цымылэу, пшэдджыжым сыккызэщоури, гупсысэхэм зыкызжэхэдзэ: «Шлэпхуэу, лүкл! Уи шхьэр лүх! Уи льякьунтым кьызэрахуэ уздэжэфым нэс жэ! Зы гьашлэ флэкла бгъэшлэнукуым, улла нэужь укьалъхужу шлэрышлэу упсэужынукуым!» (Къу.М.)

Лэжыгытэ 45.

Дополненэм и лэпкьэгъу псалгэхэр псалгэухам дэвгъэувэжурэ кьифтыкл.

а) Ей, мис абы шыгъуэщ сэ гуаун, гукьути шыслэгъуар. Слэгъуаш икйи згъэващ ллэшгыгъуэклэрэ сшымылгупшэжын лэджэ. Сшыгупшэжын цызогъэтри, ахэр сину кьышыкыжклэ, ноби си псэр мэдий. Куэд, куэдыщ лей мэхуэ ахэр, дэтхэнэр жыплэжын? Къаниболэт зэшхэр зауэм кьышыдэкла

зы махуэр урикхунти гукхуэу. Тембулэт и шлалиплри зэгхуэу яшаш зауэм. Нэхыжыитыр Елдаррэ Къалидаррэ, клуэн хуеятэкхым зауэм. Абыхэм я ныхьыр куэд шлауэ иклат. Аршхэккэ, адз жыжьуэ зэгхуэр къуажэ Советым и унафэщым игу приубыда фейр шигхэзэшхыфын зэман кыгхуэтати, игхэклуаш зэшиллри зэгхуэу. Ирашлагхэшхуи шыэтэкхым зэххэм Советым и унафэщым. (Ж.Б.)

б) Апхуэдзурэ мо «гушылэрейм» хьэблэр тлэурэ-шэрэ кышилгхэпхуан. Иужьккэ абы жилэр я флэш мыххуж, а делэм иджыри кыгхэпцлэну и гугхэр хэт? – жалэурэ зыкхамыгхэхейж мэхху. Аршхэккэ «Гушылэрей» и луэхум мыгувэу ккэ егхуэт: «Уэххэхей! Жылэ махуэ ххун! Фи мэлэр ххэм сфлэш! Иджы сывдэгхушылэ мыгуэкхым. Уэххэхей! ...Фыкхызэрэдэх!» – жилэу мобы дунейр икхуэтэ шхэккэ, псэ зылутым загхэххекхым. Гэцэ зымылыгх лыххэ цыклум мэлыххуэ башымккэ сыт хуэцлэнт? Атлэми, мэл зыфлэпх ххун мэлыххуэр и пылэ шыгумккэ кхэцлыху, жи дыгхужым. Гхэхэххэм дежти, мо дыгхужэ зэххуэбэ хуэнэпсентым хьэблэ мэлэр зэтралышлэ, яхуэшхыр яшхш, шынэ бэгхуа зырызи здаххри, маклуэ-мэлхей – кызышлэккэ мэзым шлыххэжаш. (Е.К.)

Лэжыгыгхэ 46.

Кыфтхыккэ, подлежащэмрэ сказуемэмрэ вгхэбелджылы. Я зэклуныгхэр зыхуэдэр кыжыфлэ.

Фи адэхэр лыхлэш. Абыхэм я лыххэр ди народым зыккэ шыгхуэпшэ-жынкхым. Абыхэм пцлэишхуэ ялэ иракхутахым. (Т.Хб.) Петя хьэцлэщым кышлэжаш. (Л.Н.) Псори Степан шыдыххэшххэри шха нэужьккэ зэбгы-кыхажаш. (Т.Хб.) Жыг лувым дыгхэр кыхолс. (К.А.) Гхэмахуэр кхохху гхунэгху. (К.А.) Колхозхэшхэр губгхуэм шызэххуэсаш. Гупсысэ налуэккэ гхэншлэ псалхэжхэр гурылуэгхуафлэхаш, шэрыуэхаш. Кхабзагхэр узынша-гхэц. Лэжым нэр ирешлэ. Кхуажэххэм ди псалхэр шэрыуэ яшлэ. Абыхэм нэгум зырагхэужэ, гхашлэм ухураджэ.

Лэжыгыгхэ 47.

Бессоюзнэ конструкторккэ псалхэзуахэр зэфхуэккэ.

а) Сыт хуэдизу зэманыр мыххэлами, сыт хуэдиз тхэмышклагхэ цыхум кхатемыпсыхами, зауасем зи гхуэгур зэпиушлэ ди литературэр адэккэ клуэтэн зырыхуейм и шыххэту кхэунэхуа «Кхэбэрдей» альманахым и кхалэныр нэсу зэригхэзэшлэм шэч хэлххым. Нобэ кхэгуэтыжыгхуей дыдэ ххуа а альманахым и кхыдэккыгхуэхэм кхытехуаш, зышагхэунэхуаш а зэманым цлэрыуэ ххуагхэххэ ди тхаклуэххэми иужьккэ ди литературэм и пцлэр лыххэу зылэта авторхэми я тхыгхэхэр. Цыхухэр зэлпаххуэ еджэрт «Кхэбэрдей» альманахым, я анэдэлххубэккэ кхытехуэ тхыгхэ дэтхэнэри яфлэшлэшыгхуэт, яфлэгхэцлэгхуэнт.

б) Йоклүэкл гьашлэр. Дунейм лэджэ кьышохуу, хэт тельдыджэу, хэти тельдыджалажэу. Къаниболэт Мухьэмэди лэджэ зэман хуауэ слъагъужыр-кьым. Дунейм сыкытригъэхэжш, си йуэху псори зэригъэпэщыжри клүэды-жаш. Ари лыгъэкьым. Зэгуэр фыхуэзэ хьумэ, схужефлэж си нэ кьызырыхуикыр. Зэшхэр слъэгъуа хуэдэу кьысшыхунт, моуэ нэбгъузклэ нэхь мыхьуми абы сылуплъамэ. Апхуэдизу сызышлэбгъэбэг хуун-тлэ! Хэт ишлэрэ, къулыкъушхуэ илэу е, иджы арактэ дунейжыр кьызылунар, бизнес-мен хуауэ плэрэ? Псэумэ, узыншэмэ, ягъэ клынкьым сымылъагъуми.

Лэжыгъэ 48.

Псалъаухахэр зихуэдэ конструиэр къэвгъэлъагъуэ. Сыт хуэдэ стилистическэ кълэн игъэзашлэрэ синтаксическэ конструкцэхэм и кьыхэхыклэм?

а) Сосрыкъуэ Нарт Хэкум кьрехъэж Тхьэгъэлэдж и ху жылапхьэр. Сосрыкъуэ Нарт Хэкум кьыщыхэжам, япэ кьыхуэзар гъуэгущыблым тес Къуийцлыклүти, абы фызу ирет Нарт Хэкум Емынэжэ иридыгъуклауэ щыта пцашэ кьыхъыжар.

Нартхэр зэрыгъэгүфлэжауэ зэхуос. Тхьэгъэлэдж и ху жылэр трасэри игъашлэм нартхэм ямылгъэгъуа бзвыгъэр ялъагъу.

Япэ шлалукла хум кьыхашыкла пластэ лэгъупыр нартибгъум зэпалы-гъуу Сосрыкъуэ кьыхуахэ, лыгъэ йыхуэ.

Сосрыкъуэ Тхьэгъэлэдж хуохъуахъуэри пластэм холэбэ...

б) Пшахъуэр къольэлъ. Самэ цлыклуу стлолым шызэтолъалэ. Къамбот йоплэ къилгъэлъар зыхуэдизым, къэнэжам ирегъапшэ. Машлэщ къилгъэлъар. Хьуржыным къынэжар апхуэдэу лэджэ хуунш. Атлэ а зэманым къриубыдэу зыри хуэмышлэнун? Зигъэхьенну йокъу. Зыри кьыкыркьым. Гъушлклэ ирафуллауэ флэкла ицлэнкьым. Атлэ мыпхуэдэу хьэ ллэклэу ллэнун? Дыгъу-жыр – хьэ ллэклэу!.. Ллэклэ куэд илгъэгъуаш Къамбот. Кьыхуэмыбжыжын хуэдищ езым и лэклэ иуклар... Гъэщлэгъуэнкэ ар? – ахэр зэи ибжакьым Къамбот. Иуклаи, ихууншлани – зэи ибжакьым. Зыгуэрым ибжауэ плэрэ-тлэ? – ар игу къэклри и гукъэкьым Къамбот шыдыхъэшхыжаш. А нужэ дьдэу зилпху зэхафышлэ цыхубзым жилауэ арат апхуэдэу: – «Уэ пцлар Алыхьым елъагъу, кьыпхуэгъункьым!» Хэт зылагъур, хэт кьысхуэзымыгъэгъунур? Мелуан бжыгъэклэ зэхашыхь къомыр зыгуэрым итхуун? Щхьэгъавэщ ар псори! Уа, мы сызэгупсысхэр сыт!

Клэух псалъэ

Адыгэбзэм и стилистическэ лэмалхэр нэхь машлэу джа бзэ йыхьэхэм шышш. Ауэ къэпсалъынымгъэр нэсу ухуа хуун паллэ, ар стиль и лъэныкыуэклэ гъэтэрэзауэ щытын зэрыхуейр псоми флыуэ кьыдгуролуэ.

Мыхьэнэшхуэ иэш кэпсэлыныггэр тэмэу шытын папшэ бзэм и їэмал синонимическэ вариант зиїхэр хуэгъэзауэ кэзгъэсэбпыным.

Апхуэдэ щїэныгъэ еджакїуэхэмрэ студентхэмрэ ябгъэдэлъхьэным, шэч хэмылъу, мыхьэнэшхуэ иэш зи гугъу тшїы бзэм и їыхьэр тэмэу шызэпкырыхэ учебнэ, историческэ литературэхэр егъэджэныггэм кышыгъэсэбпынаыр. Ауэ, апхуэдэ лэжыггэхэр машшэ. Абы кыхэкїкї дэ мурад тшїаш бзэм и стилистическэ їэмалхэр практическэ лэжыггэхэмкї зэпкыртхыну. Лэжыггэм дэ дыкышытеувылаш стилистикэм и упщїэ нэхъ ннхэм.

Мы лэжыггэр кэзгъэсэбп хъунуш нэхьышхьэ классхэм я еджакїуэхэр, студентхэр стилистикэм и теориэмкї зэджар зэпкырахыжын папшэ.

Лэжыггэр сэбп хуэхъунуш студентхэмрэ еджакїуэхэмрэ я бзэр шэрыуэ, гъэхуа хъунымкї. Шэч хэлъкым, бзэр зыдж дэтхэнэм и апхуэдэ щїэныгъэ ябгъэдэлъын зэрыхуейм.

Литературэ

1. Алажев М.Л. Проблемы кабардинской лексики. – Нальчик, 1992.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – М., 1966.
3. Балли Ш. Французская стилистика. – М., 1961.
4. Бранес М.Т. Стилистический анализ. (на материале немецкого языка). – М., 1971.
5. Будагов Р.А. Литературные языки и языковые стили. – М., 1967.
6. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. – М., 1963.
7. Винокур Т.Г. Закономерности стилистического использования языковых единиц. – М., 1980.
8. Габуния З.М., Башиева С.К. Риторика как часть традиционной культуры. – Нальчик, 1993.
9. Гальперин И.Р. Стилистика английского языка. – М., 1970.
10. Гвоздев А.Н. Очерки по стилистике русского языка. – М., 1965.
11. Головин Б.Н. Основы культуры речи. – М., 1988.
12. Голуб И.Б. Стилистика русского языка. – М., 2001.
13. Голуб И.Б. Упражнения по стилистике русского языка. – М., 1999.
14. Грамматика кабардино-черкесского литературного языка. – М., 1970.
15. Грамматика кабардино-черкесского литературного языка. – М., 1957.
16. Дегтерева Т.А. Культура письменной речи. – М., 1968.
17. Джэурджий Хь.З., Дзасэжь Хь.Е. Адыгбзэ. Япэ їыхьэ. – Налшык, 1991.
18. Камбачоков А.М. Проблемы простого предложения в кабардино-черкесском языке. – Нальчик, 1997.
19. Ковтунова И.И. Порядок слов и актуальное членение предложения. – М., 1976.
20. Кожина М.Н. Стилистика русского языка. – М., 1993.
21. Кожина М.Н. К основам функциональной стилистики. – Пермь, 1968.
22. Кумахова З.Ю. Развитие адыгских литературных языков. – М., 1972.

23. Кумахов М.А. Сравнительно-историческая грамматика адыгских (черкесских) языков. – М.: Наука, 1989.
24. Кумахова З.Ю., Кумахов М.А. К проблеме классификации функциональных стилей в языках различных типов // В. Я. – № 1. – 1978.
25. Кумахов М.А., Кумахова З.Ю. Функциональная стилистика адыгских языков. – М., 1979.
26. Матезиус В. Язык и стиль. – М., 1967.
27. Одинцов В.В. Стилистика текста. – М., 1980.
28. Ожегов С.И. Лексикология. Лексикография. Культура речи. – М., 1974.
29. Прокопович Е.Н. Стилистика частей речи (глагольные словоформы). – М., 1969.
30. Розенталь Д.Э. Культура речи. – М., 1964.
31. Розенталь Д.Э. Практическая стилистика русского языка. – М., 1977.
32. Рыбникова М.А. Введение в стилистику. – М., 1937.
33. Словарь литературных терминов. – М., 1981.
34. Солганик Т.Я. Синтаксическая стилистика. – М., 1973.
35. Таов Х.Т. Хутежев З.Г. О порядке слов в осложненных предложениях // Государственные языки КБР в теории и практике. – Нальчик, 1998.
36. Таов Х.Т. Склонение в адыгских языках в сравнительном аспекте. – Нальчик, 1967.
37. Тхаркахо Ю.А. Очерки по грамматической стилистике адыгейского языка. – Майкоп, 1990.
38. Тхаркахо Ю.А. Становление стилей и норм адыгейского литературного языка. – Майкоп, 1982.
39. Тхаркахо Ю.А. Стилистика адыгейского языка. – Майкоп, 2003.
40. Урыс Хь.Щ. Адыгэбзэм и тхыдэ. – Налшык, 2000.
41. Урыс Хь.Щ. Адыгэ грамматикэ. Фонетикэ, морфонемика, морфология. – Налшык, 2001.
42. Урыс Хь.Щ. Адыгэ грамматикэ. Синтаксис. Пунктуацэ. – Налшык, 1994.
43. Урыс Хь.Щ. Адыгэбзэмикэ практикесэ стилистикэ. – Налшык, 2002.
44. Урыс Хь.Щ. Адыгэ тхыбзэм и тхыдэ. – Налшык, 1968.
45. Хутежев З.Г. Стилистические функции порядка слов в простом предложении кабардино-черкесского языка // Государственные языки Кабардино-Балкарской республики в теории и практике. – Нальчик, 1998.
46. Хутежев З.Г. Порядок слов в предложениях именной и причастной конструкции // Всероссийская научная конференция молодых ученых. – Нальчик, 2003.
47. Шагиров А.К. Очерки по сравнительной лексикологии адыгских языков. – Нальчик, 1962.
48. Шагиров А.К. О полисемии, об омонимии в адыгских языках// Ученые записки Кабардино-Балкарского научно-исследовательского института. – Нальчик, 1959. – Т.ХУІ.
49. Шьаукъо Ж., Клубэ Б. Адыгэбзэм и стилистик. – МыекӀуапэ, 1974.
50. Язык и стиль научной литературы. – М., 1977.

Цэ гээклэлэхэр

Кь.Хь. – Кьэшыргээ Хьэпащцэ
«Насылым и хэклэлэ»

Кл.Т. – Клэрашэ Тембот
«Си уэрэд цыклар»

Щодж.Л. – Щоджэнылыкыу лэдэм
«Софят и гьатхэ»

Кь.М. – Кьэрмокьуэ Мухьэмэд
«Кьоджэм уигьэжейркьым»

Щом.А. – Щомахуэ Амырхьан

Кь.Б. – Кьагырмэс Борис

Н. – Нартхэр

Ж.Б. – Журт Биберд
«Унагьуэ»

М.С. – Мафлэдз Сэрэбий
«Мыщэ лъэбжьанэ»

А.А. – Апажэ Ахьмэд
«Хуэмызар лыфц»

Хь.Хь. – Хьэхьупащцэ Хьэжбэчыр
«Замир»

Хь.Ам. – Хьэхьупащцэ Амырхьан
«Цынэ хужь»

Т.Хь. – Теунэ Хьэчим

Кьу.М. – Кьумыкьу Мэмдухь
«Гьуджэм кьридзэ нур»

Е.К. – Елгьэр Кашиф
«Сабнигьуэм и псынащхьибл»

Т.Б. – Тхьэмокьуэ Бэрэсбий
«Чэбэхьан»

Псалъащхьэр

Хэзыгъэгъуазэ	5
Функциональнэ стилхэр	6
Лексическэ стилистикэмкӀэ лэжыгъэхэр	9
Грамматическэ стилистикэмкӀэ лэжыгъэхэр	24
Стилистическэ синтаксисымкӀэ лэжыгъэхэр	30
КӀэух псалъэ	40
Литературэ	41
ЦӀэ гъэкӀэщӀахэр	43

УЧЕБНОЕ ПОСОБИЕ

Таов Хазеша Талиевич
Хутежев Заудин Галиевич

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СТИЛИСТИКА

Компьютерная верстка *Е.Л. Шериевой*

Изд. лиц. Серия ИД № 06202 от 01.11.01.

В печать 20.12.2005. Формат 60х84 1/16.

Печать трафаретная. Бумага газетная. 2.56 усл.п.л. 2.5 уч.-изд.л.

Тираж 100 экз. Заказ № *4431*

Кабардино-Балкарский государственный университет.
360004, г. Нальчик, ул. Чернышевского, 173.

Полиграфическое подразделение КБГУ
360004, г. Нальчик, ул. Чернышевского, 173.